

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΖ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1978 | ΑΡΙΘ. 20

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ *

Σ χ ό λ ι α

Κεφ. ΙΙ, 1. «σύνδουλος»: Τὸν ὄρον χρησιμοποιεῖ ὁ Ἴγν. συνήθως προκειμένου περὶ διακόνων (Μαγν. 2. Φιλαδ. 4. Σμυρν. 12,2). Ἐκ τούτου εἶκασεν ὁ Bruston, Ignace d' Antioche, ses épîtres, sa vie, sa théologie 1897,30-35, ὅτι στενοτέρα σχέσις ὑφίστατο μεταξύ τούτου καὶ τῶν ἀναφερομένων διακόνων καὶ πιθανώτατα νὰ εἶχε καὶ ὁ Ἴγν. χρηματίσει διάκονος. Ἡ γνώμη αὕτη θεωρηθῆτω ἀποκρουστέα, τοσούτῳ μᾶλλον, διότι ὁ ἐπίσκοπος Ἰγνάτιος χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρον καὶ μάλιστα ἀπευθυνόμενος εἰς διακόνους, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ παράδειγμα τοῦ Παύλου (Κολ. 1,7. 4,7), χρησιμοποιοῦντος τὸν ὄρον ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ «σύνδουλος ἐν Κυρίῳ». Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ λέξις «σύνδουλος» ἀπαντᾷ παρὰ συγγραφεῦσιν, ὡς καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς. Π.χ. Ἰωσήπ. Ἀρχαιολ. XX, 8,2, Δίων Κάσσ. 68,8. 72,3. Inscript. Gr., ἐνθ' ἄν. ΙΙΙ, 901. 3056. Πβλ. ἐν λ. Burrus, Thesaurus linguae latinae. Παρὰ τῷ Ἴγν. εἶναι συνήθης ἡ φράσις «κατὰ Θεόν», ὡς καὶ ἡ «κατὰ Ἰ. Χρ.» (Πβλ. 1,3.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 466 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19 τεύχους.

Ἐφ. 8,1. Μαγν. 1,1. 13,1. Τραλλ. 1,2. Φιλαδ. 4. Σμυρν. 11,3. Πβλ. Κ.Δ. Β' Κορ. 7,9. 11. Ὁ Βοῦρρος φαίνεται ὅτι παρέμεινε πλησίον τοῦ Ἰγν. ὃν καὶ συνώδευσε μέχρι Τρωάδος, ἐνῶ οἱ ἀποσταλέντες εἰς Σμύρνην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου ἐπέστρεψαν οἰκάδε (Ἐφ. 21,1). Τοῦτο συνάγεται καὶ ἐκ τῆς φράσεως Ἐφ. 2,1: «εὐχομαι παραμεῖναι», ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς μεσολαβήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης. Πβλ. Φιλαδ. 11,2. Σμυρν. 12,1, ἐνθα σαφῶς ἀναφέρεται ὁ Βοῦρρος ὡς ἐν Τρωάδι μετὰ τοῦ Ἰγνατίου. Τὸ ὄνομα Κρόκος ἀπαντᾷ σπανιότερον. Ὑπὸ τοῦ Ἰγν. ἀναφέρεται καὶ ἐν Ρωμ. 10,1. Τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς, ἐνθ' ἄν. 4716, ὡς καὶ εἰς τὴν λατιν. ἐπιγρ.

«ἐξεμβλάριον»=(ἐπίσης καὶ ἐν Τραλλ. 3,2. Σμυρν. 12,1) λατινικὴ λέξις, ἐξ ἧς εἵκασάν τινες ὅτι τὸ πρωταρχικὸν κείμενον τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγν. ἐγράφη εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν. Εἵκασία ἕωλος καὶ ἀπορριπτέα. Πβλ. Migne, P.G. 18, 388A, Ὁμιλ. Ψευδο-Μεθοδίου, εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Βατίων, ἐνθα καὶ ἡ φράσις: «τὸ τῶν ἀλογίστων ἐθνῶν ἀλόγιστον ἐξεμβλάριον». Ἐπίσης ἡ λ. ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἐπιγραφάς. Ἰδὲ W. Ramsay, The cities and bishoprics of Phrygia I, 1895, 149 (ἡ λ. «ἔξενπλον»).

«ἀναψύχειν» (ἐπίσης καὶ Τραλλ. 12,2) χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἰγν. ὑπὸ τὴν αὐτὴν σημασίαν, ὡς ἐν Β' Τιμ. 1,16. Εἶναι ἡ μοναδικὴ χρῆσις τῆς λ. παρὰ τῆς Κ. Δ. Μόνον ἐν Πράξ. 3,20 ἀπαντᾷ καὶ ἡ λ. «ἀνάψυξις».

«Εὐπλους» ὄνομα φερόμενον καὶ εἰς ἑλλην. ἐπιγρ., ἐνθ' ἄν. 1211. 2072. Ἀπαντᾷ καὶ λατινιστὶ Euplus (H. Achelis, Das Christentum in den ersten 3 Jahrhunderten II (1912) 313. 437), ἐνθα μνημονεύεται ὁ διάκονος καὶ μάρτυς Εὐ-

πλοῦς ἐκ Κατάνης τῆς Σικελίας. Ἴδὲ καὶ C. I. L. III, 2571
Suppl. 9054, IX 4665, X 7667. 7700.

«Φρόντων»: Ὄνομα σύνθηρες παρὰ τοῖς Λατίνοις.
Ἐκ τοῦ Μινουκίου Φήλικος, Ὀκτάβιος 31,2 κατέστη γνωστός ὁ
μετὰ τὸ 150 ἀκμάσας ρήτωρ ὑπὸ τὸ ὄνομα Marius Cornelius
Fronto. Κατήγετο ἐκ Σύρτεως τῆς Β. Ἀφρικῆς (Νουμιδίας)
καὶ ἀπέθανε πιθανώτατα περὶ τὸ 166. Πιθανολογεῖται ὅτι ἐχρη-
μάτισε διδάσκαλος τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου (161-180). Συνέταξε
Λόγον κατὰ τῶν χριστιανῶν, δι' οὗ ἀνέπτυσε τὰς συνήθεις κατη-
γορίας, τὰς φερομένας ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ, ἰδίᾳ τὰς περὶ
«θυεστειῶν δειπνων» καὶ «οἰδιποδείων μείξεων». Θεωρεῖται ὁ
πρῶτος πολέμιος κατὰ τῶν χριστιανῶν ἔθνικὸς συγγραφεύς, ὁ
λόγος τοῦ ὁποίου δὲν διεσώθη. Ἴδὲ ἡμέτερον ἔργον: Εἰσαγωγή
εἰς τὴν ἀρχαίαν χριστιανικὴν Γραμματείαν (96-325 μ.Χ.). Ἀθ.
1974 σ. 29.

«κατὰ ἀγάπην» = ἰδεατῶς καὶ συμφώνως πρὸς
τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν τρέφω πρὸς σᾶς καὶ σεῖς πρὸς ἐμέ. Ἐπο-
μένως ἐν πνεύματι καὶ οὐχὶ «κατὰ σάρκα» σᾶς εἶδον, ὡς ἐὰν ἦσθε
παρόντες.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ὁμ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκός

Δί' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Κάλαμοι Χριστού

Εἰς τὴν πληθὺν τῶν ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀθλησάντων Ἀγίων ἀνήκουν, χόσαντες τὸ αἷμα των δι' αὐτήν, οἱ δύο νέοι, τῶν ὁποίων ἡ εορτὴ εἶναι ἐν ὄψει (25 Ὀκτωβρίου). Ὠνομάζονται Μαρκιανὸς καὶ Μαρτύριος καὶ ἦσαν νοτάριοι (δηλ. γραφεῖς) τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Παύλου (Δ' αἰών). Τοὺς ἐθανάτωσαν οἱ αἰρετικοὶ Ἀρειανοί. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ Ὑμνωδία τοὺς ἀποκαλεῖ «Χριστοῦ καλάμους, ἐς αἷμα τὸ σφῶν ἐκ ξίφους βεβαμμένους».

Σύγχρονός μας εὐσεβὴς συγγραφεὺς, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς ὠραίας αὐτῆς παρομοιώσεως, τὴν ἐπεκτείνει εἰς ὅλους ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς, παρατηρῶν: «Ἐμψυχοὶ κοινδυλοφόροι τοῦ Κυρίου εἴμεθα ὅλοι οἱ ἀγαπῶντες Αὐτόν. Ἄν ἀφηνώμεθα εἰς τὴν χεῖρά του, γράφομεν καὶ ἡμεῖς ὀλίγας λέξεις εἰς τὸ ἀθάνατον κείμενον τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας. Ὅχι ὡς οἱ Μάρτυρες ἐκεῖνοι μὲ τὴν πορφύραν τῶν ἀρτηριῶν των, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπίσης πολὺτιμον μελάνην τοῦ χαροποῦ πένθους, τὸ ὁποῖον στολίζει κάθε ὄντως ὀρθόδοξον ψυχήν. Εἶναι χρωστικὴ οδοσία μὲ γλυκνυτάτης ἀντανγείας, μένει δὲ ἀνεξίτηλος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἄς ἀφήνωμεν τὸν Χριστὸν νὰ ὀρθογραφῇ καὶ νὰ καλλιγραφῇ, χρησιμοποιῶν ἡμᾶς ὡς καλάμὸν Του».

«Χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός...»

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὡς λέγει ἡ Γραφή, εἶναι «χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. ιγ' 8). Καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς, ἡ Χάρις Του ὠρατίζει τὰς ψυχάς, στολίζουσα αὐτὰς μὲ τὸ κάλλος τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν. Διὸ καὶ οἱ Ἅγιοι, εἴτε ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα διαιωνίζει ἐπὶ γῆς τὸ Ἐορτολόγιον, εἴτε οἱ ἀφανεῖς, δὲν λείπουν ἀπὸ κάθε χριστιανικῆν γενεάν.

Εἰς τούτων, ἀνήκων εἰς τοὺς καιροὺς μας, εἶναι καὶ ὁ Ὁσιος Νεκτάριος (1846 - 1920), ποὺ ἠσκήτευσεν εἰς τὴν νῆσον Αἴγινα καὶ ἡ μνήμη του ἐγγίζει (9 Νοεμβρίου). Τὸ γλυκνυτά-

τον ὄνομά του τιμοῦν καὶ ἐπικαλοῦνται οἱ πιστοὶ Ἑλληνες, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης αἰγλήην καὶ εἰς τὴν ὑπερόβιον Ὁρθοδοξίαν.

Ὁ Ὅσιος Νεκτάριος, βλάστημα καὶ καύχημα τοῦ ἐθνικοῦ μας Κλήρου — ὑπῆρξεν ὡς γνωστὸν ἐπίσκοπος — ἀποδεικνύει ὅτι τὸ σῶμα, ἦτοι τὸ πρόσωπον τῶν Ἁγίων εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι φαινόμενον ἐκλιπόν.

Ἐναγκαλιστικὸν ἐνδιαφέρον

Τὸν παρελθόντα μῆνα, ἡ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐκδιδομένη ἐφημερίς «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» εἰσῆλθεν εἰς τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς. Αἰσθητῶς ἀπὸ φύλλον εἰς φύλλον βελτιουμένη, εἶναι ἤδη μία ἐμφάνις τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς τὸν εὐρύτερον δημοσιογραφικὸν χῶρον ζήλευτή. Ἀνταποκρίνεται μὲ ἐπαινετὴν πληρότητα καὶ ποιότητα εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τομεῖς πὺν ἔδει νὰ καλύπτῃ: τὴν εἰδησεογραφίαν καὶ τὴν ἐποικοδομίην. Εἰς τὴν πρώτην, ἀκριβολογεῖ. Εἰς τὴν εἰςέραν, διαθέτει πρὸς ὄντως εὐαγγελικὴν. Συντάσσεται μὲ ἀγνήν ἔμπνευσιν καὶ πολλὴν φροντίδα. Δίδει τὴν τρέχουσαν χριστιανικὴν Ἱστορίαν. Καλλιεργεῖ δὲ παραλλήλως τὸ ὑγιὲς ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, Ἐν ἐνὶ λόγῳ, εἶναι φορεὺς γνώσεων καὶ πνευματικῶν χυμῶν ἀπαραιτήτων εἰς τὸν Κλήρον καὶ τὸν Λαόν.

Οἱ ἐφημέριοί μας περιέβαλον ἀπ' ἀρχῆς τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν» μὲ στοιχικὸν ἐνδιαφέρον καὶ τὸ ἀπέδειξαν συντείναντες εἰς τὴν διάδοσίν τῆς. Ἄς τὸ διατηρήσουν καί, βλέποντες πόσον αὐτὴ ἀνταπεκρίθη εἰς τὰς προσδοκίας ὄλων, ἄς τὸ ἐπανξήσουν. Χάρις εἰς τὸ ἐναγκαλιστικὸν ἐνδιαφέρον τῶν κατ' ἐνορίαν καλῶν ποιμένων μας, πολλὰ ἀκόμη ψυχὰι θὰ ἐντροφεῦν εἰς τὰς σελίδας τοῦ λαμπροῦ τούτου φύλλον.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
 ΤΗΣ «ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ»
 ΤΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ *

ΙΑ'

Περὶ τῆς εὐλογίας τῶν ἀπαρχῶν ἢ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» τοῦ Ἰππολύτου περιέχει καὶ εἰδικὴν εὐχὴν, ἀπαγγελλομένην ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου. Ἡ εὐχὴ αὕτη σφύζεται καὶ ἑλληνιστί, περιληφθεῖσα εἰς τὸν περίφημον ὑπ' ἀρ. 336 Βαρβερινὸν Κώδικα⁸⁵ καὶ ἔχουσα ὡς ἑξῆς:

«Εὐχαριστοῦμέν Σοι, Κύριε ὁ Θεός, καὶ προσφέρομεν ἀπαρχὴν καρπῶν, οὓς ἔδωκας ἡμῖν εἰς μετάληψιν τελεσφορῆσαι διὰ τοῦ λόγου σου καὶ κελεύσας καρποὺς παντοδαποὺς εἰς εὐφροσύνην καὶ τροφήν τοῖς ἀνθρώποις καὶ παντὶ ζῴῳ. Ἐν πᾶσιν ὑμνοῦμέν Σε, ὁ Θεός, ἐπὶ πᾶσιν, οἷς εὐηργέτησας ἡμῖν πᾶσαν κτίσιν πηλίκους καρποῖς, διὰ τοῦ παιδός σου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ καὶ Σοὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν»⁸⁶.

85. Τὸ Βαρβερινὸν Εὐχολόγιον (Codex Barberinus) ὑπ' ἀριθμ. 336 εἶναι περγαμηνῆς καὶ μεγαλογράμματος κώδιξ, κομισθεὶς εἰς τὴν ἐν Φλωρεντία σύνοδον (τῷ 1439) ὑπὸ τινος Νικολάου de Nicholis, ὡς πληροφοροῦμεθα ἐκ σημειώσεώς τινος τοῦ ἐξωφύλλου, καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸ ἐν Φλωρεντία μοναστήριον τοῦ ἀγίου Μάρκου. Νῦν φυλάσσεται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Βατικανοῦ. Αἱ παλαιογραφικαὶ ἐνδείξεις ἀνάγουν τὴν ἡλικίαν τοῦ κώδικος εἰς τὸ τέλος τοῦ 7^{ου} αἰῶνος. «Ἐκ τῶν ὀνομάτων δὲ τῶν βασιλέων, τῶν μνημονευμένων ἐν τοῖς Διπτύχοις, καὶ οὔτινες, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ F. E. Brightman (Liturgies Eastern and Western: τόμ. 1: Easter Liturgies, Oxford 1896, σελ. LXXXIX), πρέπει νὰ εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος Στ' (779-797) καὶ ἡ Μαρία (συζευχθεῖσα τῷ 788) ἢ Θεοδότη (συζευχθεῖσα τῷ 795) καὶ ἡ χήρα βασίλισσα Εἰρήνη, ἡ χρονολογία τοῦ κώδικος τοῦτου τοποθετεῖται μετὰ τῶν ἐτῶν 788 καὶ 789» (Παν. Τρεμπλα, Λειτουργικοὶ τύποι Αἰγύπτου καὶ Ἀνατολῆς, σελ. 325).

86. Τὸ κείμενον τοῦτο διωρθωμένον δημοσιεύεται ἐν B. B o t t l e, μν. ἔ., σελ. 112, ἔνθα ὑπάρχει καὶ ἡ σφριζομένη λατινικὴ μετάφρασις.

Ἡ «Ἀποστολικὴ Παράδοσις» περιέχει καὶ ἐτέρας λειτουργικὰς διατάξεις. Οὕτως ἐν σχέσει πρὸς τὴν μετάδοσιν τῆς Θείας Κοινωνίας κατὰ τὸ Σάββατον ἢ τὴν Κυριακὴν ὀρίζει, ὅτι τῶν ἱερέων καὶ τῶν διακόνων ποιούντων τὴν κλάσιν τοῦ ἄρτου, ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἱερεὺς μεταδίδει διὰ τῆς χειρὸς του τὴν Θ. Κοινωνίαν εἰς τὸν λαόν. Κατὰ τὰς λοιπὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ἢ μετάδοσις τῆς Θ. Κοινωνίας γίνεται συμφώνως πρὸς τὰς ἐκάστοτε διδομένας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου ἐντολάς⁸⁷.

Ἐνδιαφέρουσαι ἐξ ἄλλου εἶναι αἱ ὑπὸ τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως» διδόμεναι πληροφορίες περὶ τοῦ τρόπου τῆς τελέσεως τοῦ δεῖπνου τῆς ἀγάπης μετὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόσπασιν τῆς τελετουργίας τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Τὸ δεῖπνον τοῦτο, τελούμενον οὐχὶ ἐν τῷ ναῷ, ἀλλ' ἐν οἴκοις μετὰ πρόσκλησιν ἰδιωτῶν Χριστιανῶν⁸⁸, διεξήγετο ὡς ἐξῆς κατὰ τὴν σχετικὴν μετάφρασιν τοῦ καθηγητοῦ Π. Τρεμπέλα, ἣτις ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὸ κείμενον τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως», ὡς τοῦτο συνεπληρώθη διὰ προσθήκης στοιχείων ἐκ τῆς πράξεως τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Ἀνατολῇ ἐκκλησιῶν:

«Ἐσπέρας γενομένης, τοῦ ἐπισκόπου παρόντος ὁ διάκονος κομίζει εἰς αὐτὸν λυχνίαν. Ὁ ἐπίσκοπος ἰστάμενος ἐν μέσῳ τῶν πιστῶν πρὶν ἢ εὐλογῆσαι αὐτὴν λέγει: Ὁ Κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν (Dominus vobiscum). Καὶ ὁ λαὸς θὰ εἴπῃ: Καὶ μετὰ

87. «Sabbato et prima sabbati episcopus, si potest, manu sua, dum diaconi frangunt, omni populo distribuet ipse, et presbyteri cotum panem frangent. Cum diaconus ad presbyterum affert, porriget vestem suam, et ipse presbyter sumet, et populo manu sua distribuet. Ceteris diebus recipient secundum mandatum episcopi» (B. B o t t e , ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 96).

88. Κατὰ τὸν 28ον κανόνα τῆς ἐν Λαοδικεῖα συνόδου «οὐ δεῖ ἐν τοῖς Κυριακοῖς ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἐσθτεῖν». Καὶ κατὰ τὸν 42ον (ἢ κατὰ τὸ Πηδάλιον 49ον) κανόνα τῆς ἐν Καρθαγένῃ συνόδου δεόν «μηδαμῶς συμπόσια ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιτελεῖσθαι» ('Ἀμίλκα Σ. Ἀ λ ι β ι ζ ἄ τ ο υ , Οἱ ἱεροὶ κανόνες καὶ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι, ἐκδ. β', ἐν Ἀθήναις 1949, σελ. 202 καὶ 247).

τοῦ πνεύματος σου (Cum spiritu tuo). Καὶ ὁ ἐπίσκοπος θὰ εἶπῃ πάλιν: Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ (Gratias agamus domino). Καὶ ὁ λαὸς θὰ εἶπῃ: Ἄξιον καὶ δίκαιον· μεγαλωσύνη καὶ αἶνος μετὰ δόξης ὀφείλονται εἰς Αὐτὸν (Dignum et iustum est; et magnitudo et elevatio cum gloria eum decent). Δὲν θὰ εἶπῃ ὁμοως: Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας, διότι τοῦτο λέγεται μόνον εἰς τὴν Ἀναφορὰν (Et sursum corda non dicet, quia in oblatione dicitur). Καὶ εὐχεται οὕτως: Εὐχαριστοῦμέν Σοι, ὁ Θεός, διὰ τοῦ Υἱοῦ Σου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅτι ἐφώτισας ἡμᾶς διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἀφθάρτου φωτός. Διαγαγόντες δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας καὶ φθάσαντες εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς καὶ εὐφρανθέντες μετὰ τοῦ φωτός τῆς ἡμέρας, ὅπερ ἐδημιούργησας πρὸς θεραπείαν ἡμῶν, καὶ μὴ στεροῦμενοι ἤδη διὰ τῆς χάριτός Σου φωτός ἐσπερινοῦ αἰνοῦμέν Σε καὶ δοξάζομέν Σε, διὰ τοῦ ἁγίου Σου καὶ μόνου Υἱοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ πρέπει Σοι δόξα καὶ κράτος καὶ τιμὴ μετὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Καὶ πάντες θὰ εἶπουν: Ἀμήν⁸⁹. Καὶ ὅταν ἐγερθοῦν ἐκ τοῦ φαγητοῦ, τὰ παιδιά καὶ αἱ παρθένοι θὰ ψάλλουν ψαλμοὺς ὑπὸ τὸ φῶς τῆς λυχνίας⁹⁰. Καὶ μετὰ τοῦτο ὁ διάκονος, κρατῶν τὸ κεκραμένον ποτήριον τῆς προσφορᾶς, θὰ

89. «Gratias agimus tibi, Domine, per filium tuum Jesum Christum dominum nostrum, per quem illuminasti nos, revelans nobis lucem incorruptibilem. Cum perfecimus ergo longitudinem diei et pervenimus ad initium noctis, saturantes nos luce diei quam creasti ad satietatem nostrum, et cum nunc non egemus luce vesperi per gratiam tuam, laudamus te et glorificamus te per filium tuum Jesum Christum dominum nostrum, per quem tibi gloria et potentia et honor cum sancto spiritu, et nunc et semper et in saeculum saeculi. Amen. Et dicent omnes: Amen». (B. B o t t e, μν. ξ., σελ. 100, ἔνθα ἰδὲ καὶ τὰς παρεντιθεμένας ἐν τῇ ἐλληνικῇ μεταφράσει λατινικὰς φράσεις).

90. «Et surgent ergo post cenam orantes, pueri dicent psalmos, et virgines (Ἐνθ' ἄνωγ.).

εἶπη ψαλμὸν ἐξ ἐκείνων, εἰς οὓς ἐπιγράφεται τὸ Ἑλληλούϊα⁹¹. Μετὰ τοῦτο καὶ ὁ πρεσβύτερος λαμβάνει ἐντολὴν καὶ ψάλλει παρόμοιον ψαλμὸν⁹². Καὶ εἶτα ὁ ἐπίσκοπος, ἀφοῦ προσφέρῃ τὸ ποτήριον, ὡς διατέτακται δι' αὐτὸ θὰ εἶπῃ τὸν ψαλμὸν Ἑλληλούϊα...⁹³. Καὶ ὅταν ὁ ψαλμὸς συμπληρωθῇ, θὰ εὐχαριστήσῃ ὑπὲρ τὸν ἄρτον καὶ θὰ δώσῃ ἐκ τῶν κλασμάτων εἰς τοὺς πιστούς⁹⁴. Καὶ θὰ λάβουν ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἐπισκόπου κλάσμα ἐξ ἄρτου πρὶν ἢ ἕκαστος λάβῃ τὸν ἴδιον ἄρτον⁹⁵.

Ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς μεταφράσεως ταύτης τοῦ Π. Τρεμπέλα⁹⁶ καὶ ἐκ τοῦ παρατεθέντος ἐν λατινικῇ μεταφράσει πρωτοτύπου τῆς αἰθιοπικῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως», δὲν ἀναφέρεται ἐν αὐτῇ κοινὸν ποτήριον, ὅπερ ὑπῆρχεν κατ' ἄλλας ἀνατολικὰς διατάξεις περὶ ἀγάπης, οὐχὶ προερχόμενον, κατὰ τὸν Dix, ἐκ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τοῦ ἐπιτασσομένου εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Chabûrah⁹⁶, ἀλλὰ

91. «Et postea diaconus, mixtum calicem oblationis cum accipiet, dicit psalmum de illis in quibus scriptum est alleluia (Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 102).

92. «Et postea presbyter si praecipit, etiam ex iisdem psalmis» (Αὐτόθι).

93. Τὸ εἰς λατινικὴν γλῶσσαν κείμενον τῆς αἰθιοπικῆς μεταφράσεως τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως» ἔχει πληρέστερον ὡς ἐξῆς: «Et postea (quam) episcopus obtulit calicem, (eorum) qui conveniunt calici psalmum dicet, omnem cum alleluia, dum dicent omnes. Cum recitabunt psalmos, dicent omnes alleluia, quod dicitur: laudamus qui est deus; gloria et laus ei qui creavit omne saeculum per verbum tantum» (Αὐτόθι).

94. «Et perfecto psalmo, benedicet calicem et de fragmentis dabit omnibus fidelibus» (Αὐτόθι).

95. Τὸ ἐκ τῆς αἰθιοπικῆς μεταφράσεως λατινικὸν κείμενον ἔχει πληρέστερον ὡς ἐξῆς: «Et cum cenant, qui adsunt fideles sument de manu episcopi paululum panis antequam frangant proprium panem, quia eulogia est et non eucharistia sicut corpus domini» (Αὐτόθι).

96. Τὸ ἰουδαϊκὸν τοῦτο ποτήριον τῆς εὐλογίας ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ποτηρίου τῆς Κ.Δ., ὅπερ καθηγήσθη καὶ ἐδόθη τοῖς μαθηταῖς «μετὰ τὸ δεῖπνῆσαι» (Παν. Τρεμπέλα, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 190).

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Ο Κ Τ Ω Β Ρ Ι Ο Σ

Εἰς τὴν Γ' Κυριακὴν Λουκᾶ.

«*Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέροθιτω*».

Τὴν λύπην τῆς χήρας μητρός, εἰς τὴν Ναὴν, καὶ τὸ δευτέρου αὐτῆς πένθος, διὰ τὸν θάνατον τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς, μετέστρεψεν εἰς χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ὁ ζωοδότης Χριστός. Τὸ θεῖόν Του πρόσταγμα «*νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέροθιτω*» ἐνίκησε τὸν θάνατον. Θαῦμα μέγα. Ὁ νεκρὸς νέος ἀνεστήθη. Καὶ ὁ κόσμος κατάπληκτος ὁμολογεῖ «*ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ*».

1. Ὁ θάνατος πάντοτε εἶναι πικρὸς. Κόπτει τὸ νῆμα τῆς ζωῆς. Ἀποχωρίζει ἀπὸ προσφιλῶν προσώπων. Ἄλλ' ὅταν πρόκειται περὶ νέων ἀνθρώπων, τὸ πλῆγμα εἶναι σκληρότερον.

Τὰ μᾶτα τὰ θεωροῦμεν ταυτόσημα πρὸς τὴν σφύζουσαν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν. Ἡ ἰδίᾳ ἢ νεότης ἔχει τὴν αἴσθησιν τῆς ζωτικότητος. Καὶ ἐκδηλώνει τὴν ζωηρότητά της μετὰ τὸν παλμὸν καὶ τὴν ὀρμητικότητά της. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰς ἀτάκτους καὶ ἀκαθέκτους ἐπιθυμίας καὶ ἀπαιτήσεις της. Πολλάκις καὶ ἀμαρτωλάς.

Πολλοὶ νέοι ταυτίζουσι τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν πρὸς ὅ,τι ἀμαρτωλὸν καὶ ἔξαλλον. Νομίζουσι «ζωντάνια» καὶ ἀπόλαυσιν τὰς ἀθεμίτους ἡδονὰς καὶ τὴν ἡθικὴν ἀποχαλίνωσιν. Ἐνῶ αὐτὰ εἶναι: στοιχεῖα φθορᾶς καὶ ἡθικὸς θάνατος. Καὶ σωματικὸς οὐχὶ σπανίως. «Τὰ ὀψώνια τῆς ἀμαρτίας θάνατος», εἶπεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἀποστόλου (Ρωμ. 6, 23). Εἰς δὲ τὴν Ἀποκάλυψιν (3, 1) ρητῶς

διαμορφωθὲν κατὰ τὸ Kiddûsh, τὸ ὁποῖον προσεφέρετο κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Σαββάτου καὶ τῶν ἐπισήμων τοῦ Ἰσραὴλ ἑορτῶν⁹⁷.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

97. Παν. Τρεμπέλα, αὐτόθι. Αἱ ἀπόψεις τοῦ Gregory Dix ἀναπτύσσονται ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ: 1) *The Treatise of the Apostolic Tradition of St. Hippolytus of Rome*, London 1937 καὶ 2) *The shape of the liturgy*, Westminster 1945, London 1949, Paris 1964.

δηλοῦται ἡ ψευδαπάτη αὐτῆ· «οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νεκρὸς εἶ». Θεωρεῖσαι ζωντανός, ἀλλ' ἡ ζωντάνια σου αὐτὴ εἶναι ὁ θάνατος καὶ ἡ καταστροφή σου. Ζῆς μόνον βιολογικῶς, τὴν ζωώδη ζωὴν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἔσθθσαν μέσα σου τὰ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ ζώπυρα, ἔχεις ἀποθάνει ὡς ἠθικὴ προσωπικότης.

Ὅταν εἰς ἓνα ἄνθρωπον, μάλιστα νέον, νεκρωθῆ κάθε ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ψυχικόν του κόσμον καὶ διὰ τὴν ἠθικὴν του ὑπόστασιν, ἀπλῶς «ὄνομα ἔχει ὅτι ζῆ» (Ἀποκ. 3, 1).

Οἱ νέοι πρὸ πάντων καλοῦνται νὰ ἐνστερνωθοῦν τὸ μήνυμα τοῦ Χριστοῦ. «Νεανίσκε, σ ο ἰ λέγω, ἐγέρθητι».

Δύο σπουδαῖα στοιχεῖα ζωῆς καὶ εὐτυχίας προσφέρει ὁ Χριστός. «Νεανίσκε», νεολαία, «σοὶ λέγω» πρόσσεξέ τα: «Ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο» (Ἰω. 1, 17). Ἡ «ἀλήθεια» τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία προσφέρεται ὡς τὸ ὑγιὲς φρόνημα, ὡς ὑγιεῖς ἀρχαὶ καὶ πεποιθήσεις εἰς τὴν ζωὴν. Καὶ ἡ «χάρις» τοῦ Χριστοῦ ὡς δύναμις καὶ τόνωσις πρὸς δημιουργίαν χαρακτῆρος ἠθικοῦ· πρὸς ἀπόκτησιν ὑψηλοῦ ἠθους· πρὸς κάθαρσιν ἀπὸ τῶν ἠθικῶν κηλίδων καὶ τῶν τυχόν παρεκτροπῶν· πρὸς ἀνύψωσιν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν περιωπὴν τῆς ἀγνότητος.

Ἀσφαλῶς ἀφορᾷ καὶ εἰς τὰς ὠριμότερας ἡλικίας ἡ τοιαύτη χριστιανικὴ ἀντίληψις καὶ ὁ τοιοῦτος ἠθικὸς ἐξοπλισμός. Διὰ νὰ παραδειγματίξουν τοὺς νέους καὶ νὰ καθοδηγοῦν αὐτοὺς ὀρθῶς· οὐχὶ δέ, ὡς γίνεται πολλάκις, νὰ τοὺς ἀπογοητεύουν μὲ τὴν νοσηρὰν νοστοροπίαν καὶ τὴν τακτικὴν τῆς ψυχρότητος ἐναντι τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν, πρὸς ζημίαν καὶ τῶν νέων καὶ τῶν οικογενειῶν καὶ τῆς ὅλης κοινωνίας.

3. Τὸ «ἐ γ έ ρ θ η τ ι» τοῦ Χριστοῦ εἶναι παράγγελμα σωτήριον. Ὁ νεκρὸς υἱὸς τῆς χήρας τῆς Ναὴν «ἀνεκάθησεν». Καὶ ἡ νεολαία μας, ἀν' ἀναστηλώσῃ τὴν πίστιν καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, θὰ ὀρθοποδήσῃ. Θὰ ζήσῃ εὐτυχῆς καὶ θὰ καταστήσῃ εὐτυχῆ τὴν αὐριανὴν κοινωνίαν, τῆς ὁποίας αὐτὴ θὰ ἡγήται.

«Ἐ γ έ ρ θ η τ ι»! Σύνθημα εὐγενὲς καὶ ἀνώτερον. Ὅχι· πτώσεις καὶ κατὰπτωσις. Ὅχι· ἐξαχρείωσις. Ὅχι· προσκόλλησις εἰς τὰ χαμερπῆ, τὰ εὐτελεῆ καὶ ἀπατηλὰ καὶ μάταια· ἀλλ' ἐπίδοσις εἰς τὰ ὑψηλὰ καὶ αἰώνια· τὰ χριστοδίδακτα καὶ χριστομίμητα.

Αὐτὰ ἄς ἐλκύουν, εὐεργετικώσατα, τὴν νεολαίαν καὶ τὴν κοινωνίαν μας.

Εἰς τὴν Δ' Κυριακὴν Λουκᾶ.

«Τίς εἶη ἡ παραβολὴ αὕτη;».

Γνωστὴν εἰκόνα τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς διηγείται ἡ παραβολὴ τοῦ ἱ. εὐαγγελίου σήμερον. Ὅμιλεῖ διὰ τὸν σπείροντα γεωργόν, ὅστις «ἐξῆλθε τοῦ σπείραι τὸν σῶρον αὐτοῦ».

Κατὰ τὴν παραβολήν, μέρος τοῦ σπόρου «ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ καυεπατήθη...» ἄλλο ἔπεσεν εἰς ἔδαφος πετρῶδες «καὶ φυὲν ἐξηράνθη...» ἄλλο «ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αὐτῶν ἀκάνθαι ἀπέπνιξαν αὐτό» καὶ ἄλλο ἔπεσεν εὐτυχῶς εἰς εὐφορον τόπον, «γῆν ἀγαθὴν», καὶ ἐκαρποφόρησε πλουσίως.

Πέραν ὅμως τῶν γνωστῶν τούτων περιστατικῶν τῆς σπορᾶς τῶν ἀγρῶν ἐνδιαφέρει τὸ βαθύτερον νόημα τῆς παραβολῆς. «Τίς εἶη ἡ παραβολὴ αὕτη;», ἠρώτησαν οἱ μαθηταί. Καὶ ὁ Κύριος τὸ ἐξήγησεν. Θὰ τὸ ἐξηγήσῃ καὶ ὁ ἄμδων.

1. Κατ' ἀρχήν, «ὁ σῶρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ». Τὸν ἔσπειρε πρωτίτως ὁ Χριστὸς καὶ ἔπειτα οἱ Ἀπόστολοι. Καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ σπείρεται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ τοῦ κηρύγματος.

Ἐρωτᾶται δέ· ποία εἶναι ἡ ἐπιδεκτικότητα, ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ καρποφορία τοῦ ἀγροῦ τῆς ψυχῆς ἐνὸς ἐκάστου ἐκ τῶν ἀκροατῶν; Εἴμεθα «Θεοῦ γεωργίον». Καὶ ὁ ἐπουράνιος Πατὴρ «ὁ γεωργὸς ἐστὶ». Ζητεῖ δ' ἐξάπαντος «λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ». Ἡ χριστιανικὴ μας ποιότης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀπόδοσιν καὶ αὐξησιν εἰς ἀρετὴν καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

2. Αἱ ἀναλογίαι τῆς παραβολῆς ἀντικατοπτρίζουν τὰς διαφόρους κατηγορίας τῶν χριστιανῶν.

α) Πρώτη κατηγορία· «οἱ παρὰ τὴν ὁδόν». Εἰς τὸν δρόμον τὸ ἔδαφος εἶναι πεπατημένον καὶ σκληρόν. Τίποτε δὲν φυτρῶναι ἐκεῖ.

Ἐντιστοίχως ὑπάρχουν ἄνθρωποι σκληροκάριοι, ἀδιάφοροι, ψυχροί, πείσμονες εἰς ἀρνητικὴν στάσιν ἐναντι τοῦ μηνύματος τοῦ θείου λόγου.

«Ἐχε με παρητημένον», εἶναι ἡ συνήθης ἀπάντησις των. Εἶναι προκατελιμμένον ἐναντίον πάσης θρησκευτικότητος. Καὶ καταφρονοῦν ἀσυζητητῆ πᾶσαν πρότασιν καὶ νύξιν ἠθικοθρησκευτικὴν. «Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν» (Πράξ. 7, 51).

Εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν νὰ μὴ ὑπάρχουν τιοῦτοι μεταξὺ ἡμῶν.

β) «οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας» (β' κατηγορία) εἶναι οἱ πρὸς στιγμήν συγκινοῦμενοι καὶ ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ λόγου. Αὐτοί, «ὅταν ἀκούσῃσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον». Ἄλλ' ὅμως «ρίζαν οὐκ ἔχουσιν». Εἰς τὸ πετρῶδες ἔδαφος δὲν εἰσχωρεῖ βαθειὰ ἡ ρίζα τοῦ φυτοῦ. Καὶ εἰς τὸν πρῶτον πειρασμὸν «ἀφίστανται». Εἶναι ρηχοί, ἐπιπόλαιοι. Δὲν ἐπῆράν ποτε εἰς τὰ σοβαρὰ τὸ πρᾶγμα. Μὲ τὴν πρώτην δυσκολίαν καὶ μὲ τὸν πρῶτον πειρασμὸν ἐκλείπει τὸ ἐνδιαφέρον των διὰ τὸ χριστιανικὸν χρέος.

Μήπως μερικοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην;...

γ) Τὸ χριστιανικὸν χρέος ἀπαιτεῖ συνέχειαν καὶ συνέπειαν. Οἱ τῆς α' κατηγορίας ἀρνοῦνται ἐκ τῶν προτέρων τὸ χρέος τοῦτο. Οἱ τῆς β' ἀπλῶς τὸ ἀρχίζουν καὶ σύντομα τὸ ἐγκαταλείπουν. Καὶ οἱ τῆς γ' ὁμοίως. Αὐτοὶ ὁμοιάζουν πρὸς τὸ «εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν» μέρος τοῦ σπέρου. Δύο δὲ εἰδῶν ἀκάνθας ἀναφέρει ἡ παραβολή. Ἀφ' ἑνὸς τὰς μερίμνας τοῦ βίου (καὶ τὸν πλοῦτον), καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰς ἡδονάς. Πράγματι δὲ αἱ μερίμναι καὶ ἡ ἀγωνία διὰ τὰς βιωτικὰς ἀνάγκας καὶ ἀπασχολήσεις (οἰκογενειακὰς, ἐπαγγελματικὰς, περιουσιακὰς...) μεταβάλλουν τοὺς ἀνθρώπους εἰς εἴλωτας καὶ τοὺς κάμνουν νὰ αἰσθάνωνται ὅτι δὲν ἔχουν περιθώρια καὶ καιρὸν διὰ κάτι ἀνώτερον καὶ πνευματικόν. Ὅμοίως καὶ αἱ ἡδοναὶ τοῦ βίου παραλύουν τὰ πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα τῶν ἀνθρώπων, «διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας».

Προσοχὴ καὶ προφύλαξις ἐξ ἀμφοτέρων.

3. Εὐτυχῶς ὑπάρχει πάντοτε καὶ ἡ «ἀγαθὴ γῆ» αἱ ἐπιδεικτικαὶ καὶ καλοπροαίρετοι ψυχαί. Οἱ καλῆς διαθέσεως «ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ». Τοὺς χαρακτηρίζει: α) διάθεσις καὶ ἐνδιαφέρον χριστιανικόν· β) ζῆλος νὰ ἀκούσῃ, νὰ μελετήσῃ, νὰ διαφωτισθῇ καὶ καταρτισθῇ χριστιανικῶς· γ) προσπάθεια φιλότιμος καὶ ἀγωνιστικὴ, συνεχῆς καὶ ἀδιάλειπτος «ἐν ὑπομονῇ»· δ) ἀποτέλεσμα θετικόν «καρποφοροῦσι» καὶ προάγονται εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν.

Εἴμεθα ἄρᾳ γε μεταξὺ αὐτῶν;

Θὰ πρέπει νὰ τὸ ἐπιδιώξωμεν ὅπωςδῆποτε.

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΝΩΜΗ

ἢ

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ *

Ἡ μυστικότητα, πράξι ἀνειλικρινῆς.

Τί νά πει ὅμως κανεὶς γιὰ τὴ μυστικότητα μὲ τὴν ὁποία ἔκριναν σκόπιμο νά κρύβουν αὐτὸ τὸ περιστατικὸ;

Κρύβει κανεὶς μιὰ πράξι κακὴ, μιὰ πράξι ποὺ προκαλεῖ ντροπὴ, κί' ὄχι μιὰ πράξι ἀντρίκια καὶ δίκαιη. Ἡ συγγνώμη εἶναι πράξι ἠθικὴ καὶ δίκαιη. Γιατὶ λοιπὸν νά τὴν κρύβουν;

Ἡ ἐξήγηση θὰ ἀναζητηθεῖ στὸ ὑπόστρωμα τῆς σκέψης τοῦ Ἀιζενχάουερ. Ἦταν ἀκόμη τότε, στρατηγὸς καὶ μόνο στρατηγός. Δὲν εἶχε ἀκόμη τὰ συμπλέγματα, ποὺ συνοδεύουν τὴν νοσοτροπία τοῦ πολιτικοῦ. Εἶχε ὅμως μέσα του τὴ νοσοτροπία τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ μάλιστα τοῦ στρατηγοῦ, μαζί μὲ τὰ δικά της συμπλέγματα.

Ἡ σκοπιμότητα λοιπὸν ἢ καθαρῶς στρατιωτικὴ ἐπέδαλε, κατὰ τὴν ἀντίληψη τοῦ Ἀιζενχάουερ - στρατηγοῦ, νά μὴ μάθει ὁ κόσμος οὔτε ὅτι ἓνας στρατηγὸς ξέπεσε τόσο πολὺ ὥστε νά χτυπήσει ἕναν ἄρρωστο στρατιώτη, οὔτε ὅτι ταπεινώθηκε δημόσια καὶ ζήτησε συγγνώμη.

Κί' ἔτσι κρύφτηκε στὸ σκοτάδι καὶ ἡ κακὴ πράξι, δηλαδή ἡ δαισπραγία τοῦ στρατηγοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ καλὴ, ποὺ ἦταν ἡ αἴτηση συγγνώμης.

Ἡ περίπτωση αὐτὴ μᾶς διδάσκει γιὰ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο βλέπουν ἐνίοτε οἱ ἡγέτες περιστατικὰ κρίσιμα καὶ χαρακτηριστικά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ λαοὶ θὰ μπορούσαν νά πάρουν διδάγματα χρήσιμα καὶ ἠθοπλαστικά. Μᾶς διδάσκει ἀκόμη γιὰ τὸ διπλὸ τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον οἱ ἡγέτες σκέπτονται ἐνίοτε καὶ ἐνεργοῦν.

Ὁ Ἀιζενχάουερ ἐδῶ ἐνήργησε σὰ δειπλὸς ἄνθρωπος. Σὰν ἄνθρωπος ἠθικὸς ἀξίωσε ἀπὸ τὸν Πάττον νά ζητήσει συγγνώμη. Ἔτσι τακτοποιήθηκε μὲ μιὰ ἠθικὴ ἐπιταγὴ ποὺ ἄκουσε μέσα

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 480 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19 τεύχους.

του τῆ φωνῆ της. Ἀφοῦ ὅμως τακτοποιήθηκε ἔτσι, ἐνεργεῖ τώρα ὄχι σάν ἄνθρωπος ἀλλὰ σάν ἀρχηγός. Γδύνεται τὴν πανοπλία τοῦ ἠθικοῦ ἀνθρώπου καὶ φορεῖ τὴν πανοπλία τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἡ πρώτη ὑπηρετοῦσε τὴν ἠθική, τὸν ἀνθρωπισμό. Ἡ δευτέρα ὑπηρετεῖ τώρα τὴ σκοπιμότητα. Εἶναι λοιπὸν πράξη π ο λ ι τ ι κ ῆ, πού ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἠθική καὶ τὸν ἀνθρωπισμό.

Κατ' ἀρχήν, θὰ περίμενε κανεὶς, ὅτι, ἀφοῦ ἔγιναν ὅλ' αὐτά, ἀφοῦ ὁ ἐνοχὸς ζήτησε συγγνώμη μ' ἕναν τρόπο πὸ χωρὶς ἄλλο ἱκανοποίησε κάθε δίκαιο καὶ ἠθικὸ ἀνθρώπο — τί καλύτερο θὰ ἦταν ἀπὸ τὸ νὰ τηλεγραφεθῆ, νὰ δημοσιευθῆ καὶ νὰ διαλαληθῆ αὐτὸ τὸ γεγονός σ' ὅλη τὴν Ἀμερική καὶ σ' ὅλον τὸν κόσμον; Τί καλύτερο ἀπὸ τὸ νὰ γίνῃ γνωστὴ αὐτὴ ἢ κατ' ἐξοχήν ἠθικὴ ταπείνωση τοῦ ἐνόχου, πὸ ἦταν ἀληθινὴ νίκη καὶ δόξα τῆς ἐννοίας τῆς δικαιοσύνης;

Γιατί λοιπὸν σκεπάστηκε μ' ἕνα σκοτεινὸ πέπλο, καὶ κρύφτηκε ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων αὐτὴ ἡ πράξη, πὸ στὰ μάτια ὅλων τῶν ἠθικῶν ἀνθρώπων ἔπρεπε νὰ λάμψει σάν πράξη δίκαιη; Μήπως λοιπὸν φοβήθηκαν ὅτι οἱ ἀνθρώποι θὰ ἀποδοκίμαζαν ὅσα ἔγιναν;

Αὐτὸ ἦταν ἀδύνατο. Φοβήθηκαν κάτι ἄλλο: ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ἐκεῖ, πέρα ἀπὸ τὸν Ὁκεανό, ὅλοι οἱ γονεῖς καὶ τ' ἀδελφία τῶν στρατιωτῶν θὰ ἀγανακτοῦσαν γιατί ἕνας στρατηγός, ὅσο ἄξιος καὶ ἥρωικός κι' ἂν ἦταν, χτύπησε ἕναν στρατιώτη, ἕνα παιδί, τὴν ὥρα ἀκριβῶς πὸ ἦταν ἄρρωστος καὶ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ βοήθεια. Στὶς ἀρρώστιες τῶν νεύρων, ὁ ἀνθρώπος ἔχει ἀνάγκη ὄχι τόσο ἀπὸ γιὰτρό, ὅσο ἀπὸ ἀνθρώπο, ἀπὸ σύντροφο, ἀπὸ φίλο καὶ παρηγορητή. Μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθεῖ, πόσο ξαφνικὰ θὰ χειροτέρεψε τὸ σπάσιμο ἐκεῖνο τῶν νεύρων τοῦ νεαροῦ στρατιώτη ὕστερα ἀπὸ τὸ ἐπεισόδιο, καὶ τὸ χτύπημα στὸ κεφάλι; Καὶ τί θὰ ἐμπόδιζε κάθε Ἀμερικανίδα νὰ πιστέφῃ ὅτι αὐτὸς ὁ δύστυχος στρατιώτης ἦταν ὁ γιός της ἢ ὁ ἀντρας της ἢ ὁ ἀρραβωνιαστικός της;

Φοβήθηκαν λοιπὸν ὅτι ὁ κόσμος, ὁ μέσος ἀνθρώπος, θὰ ἔβρισκε τὸ ἀδίκημα τόσο βαρὺ καὶ ἀντιπαθὲς καὶ ἀντιανθρώπινο, ὥστε μιά συγγνώμη ἔστω καὶ δημόσια νὰ μὴ τοῦ ἀρκέσει γιὰ νὰ αἰσθανθῆ ἱκανοποίηση καὶ ἀνόρθωση τοῦ δικαίου. Ἔτσι αἰσθάνεται καμμιά φορὰ τὸ πλῆθος. Εἶναι ἀπατητικὸ καὶ ἀμειλικτό, ἐνῶ ἄλλες φορὲς εἶναι ὑπερβολικὰ ἐπιεικὲς γιὰ ἄλλα ἀδικήματα.

Ἔτσι λοιπὸν ὁ πολιτικὸς ὑπολογισμὸς ἔθεσε «τὸν λύχνον ὑπὸ τὸν μῶδιον», κατὰ τὴν Γραφή, καὶ ἐμείωσε ἔτσι αἰσθητὰ τὴν ἀξία τῆς συγγνώμης.

Ἡ μυστικότητα ὅμως εἶναι ἡ ἀρρώστια τῆς ἀληθείας. Ἡ ἀλήθεια θέλει φῶς καὶ ἐλευθερία. Ἡ μυστικότητα εἶναι ἓνα εἶδος φίμωτρο, ἓνα εἶδος κλειστό κλουδί. Ἡ μυστικότητα ὅμως εἶναι ἀντίθετη καὶ μὲ τὴ δημοκρατία, ἡ ὁποία «ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐδὲν ἀπεργάζεται», ἀλλὰ ζεῖ πάντοτε στὸ φῶς, σὰν συμπεριφορὰ εἰλικρινῆς καὶ ἀδίαστη.

Κατὰ συνέπεια, ἡ μυστικότητα ἐδῶ ἦταν καὶ μιὰ συμπεριφορὰ ἀντιδημοκρατικῆ. Ἐνῶ ἡ συγγνώμη καθ' ἑαυτὴν καὶ μάλιστα δημόσια, ἦταν συμπεριφορὰ κατ' ἐξοχὴν ἀνδρική, δημοκρατικῆ καὶ εἰλικρινῆς.

Ὁ ζητιάνος καὶ τὸ γκαρσόني.

Ἡ «σιωπηλὴ» συγγνώμη.

Ἄλλ' ὅς ἐπανέλθουμε τώρα σ' ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν τὴ δύναμη νὰ προχωρήσουν στὴ συγγνώμη, ἀλλὰ μένουν στὸ πρῶτο στάδιο, τῆς μετάνοιας καὶ τῆς τύφης. Μετανοοῦν, θλίβονται, ντρέπονται γιὰ τὴν πράξιν τους. Μένουν ὅμως ἕως ἐκεῖ.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σιωπηλὴ συγγνώμη. Ἐκεῖ φτάνουν, ἀμφιβάλλουν, βασανίζονται, παλεύουν μ' αὐτὴ τὴν ἐσωτερικὴ φωνὴ ποὺ ἀπαιτεῖ νὰ προχωρήσουν, ἀλλὰ δὲν προχωροῦν. Κι' ὅμως, αὐτὰ συμβαίνουν σὲ ἀνθρώπους ποὺ χωρὶς ἄλλο εἶναι πολὺ εὐαίσθητοι καὶ πολὺ σύνθετοι. Ἡ εὐαίσθησία τους μάλιστα φθάνει συχνὰ σὲ ἀπίθανη λεπτότητα.

Μὲ πόση πικρὴ γεύση, μὲ σκληρὸ ἀν θέλετε χαμόγελο, διηγεῖται ὁ Camus ὅτι κάποτε ποὺ εἶχε καθήσει στὴν ταράτσα ἐνὸς πολυτελοῦς ρεστωρὰν κι' ἔτρωγε ἀστακὸ μὲ τὴ συντροφιά του, πλησίασε στὸ τραπέζι ἓνας ζητιάνος. Τὸ γκαρσονί ἔσπευσε νὰ τὸν ἀπομακρύνει:

—Φύγε, τοῦ εἶπε. Δὲν τὸ βλέπεις ὅτι ἐνοχλεῖς; Γιὰ ἔλα στὴ θέση αὐτῶν τῶν κυρίων ποὺ τρῶνε...

Ὁ Camus δὲ γράφει συνέχεια. Ἐπιχειρῶ ὅμως νὰ συνεχίσω ἐγὼ αὐτὴ τὴ σκηνή, ὅπως θὰ ἔκανε κάποιος ποὺ θὰ ἀνελάμβανε νὰ συνεχίσει τὸ ἀφήγημα ἐνὸς ἄλλου, ἀπὸ τὸ σημεῖο ὅπου τὸ εἶχε τελειώσει.

Λοιπόν, ἔχω τὴν ἰδέα ὅτι κάποιος ἀπὸ τοὺς συνδαιτημόνες αἰσθάνθηκε τὴν πικρότατη εἰρωνεία, ποὺ περιεῖχε αὐτὴ ἡ ἀνόητη ἰδέα τοῦ γκαρσονίου, καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἐντράπηκε. Παρακολούθησε

τὸ ζητιάνο νὰ φεύγει πεινασμένος, σκυφτός, ταπεινωμένος ἀκόμη πὺ πολὺ ἀπὸ τὴν ἄστοχη σύγκριση πού ἔκανε τὸ ἀνόητο γκαρσόνι, καὶ πικράθηκε πολὺ. Θὰ ἤθελε νὰ σηκωθεί, νὰ τὸν προφτάσει τὸν ζητιάνο, νὰ τοῦ ζητήσει συγγνώμη γι' αὐτὸ τὸ ἀναίσθητο ἀστεῖο, νὰ τοῦ δώσει ἓνα χαρτονόμισμα νὰ πάει κάπου νὰ φάει ἀνθρωπινά.

Δὲ σηκώθηκε, δὲν εἶχε αὐτὸ τὸ κουράγιο. Καμμιά φορὰ χρειάζεται κουράγιο νὰ κάμεις μιὰ καλὴ πράξη κάτω ἀπὸ τὸ εἰρωνικὸ χαμόγελο τῶν ἄλλων. Πόσες φορές προσπερνᾶμε ἀπὸ τὸ κρίσιμο σημεῖο καὶ δὲν κάνουμε μιὰ καλὴ πράξη, μιὰ ἐλεημοσύνη λόγου χάρι, ἐπειδὴ κάποιος μᾶς κοιτάει περίεργα καὶ ἀδιάκριτα ἐκείνη τὴ στιγμή.

Ὅμως, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐκείνη τὴ στιγμή ἔχασε τὸ κέφι του, δραματίσθηκε τὴν τρώγλη τοῦ ζητιάνου, τὸ ξερὸ ψωμί, τὴν ἀθλιότητα, καὶ πάνω ἀπ' ὅλα αὐτά, τὴν προσβολὴ τοῦ γκαρσονιῦ («ἔλα στὴ θέση τῶν κυρίων»). Σίγουρα, δὲν τοῦ ἄρρεσε πιά ὁ ἀστακός, τοῦ φαίνόταν ἄνοστος σὰ χορτάρι, καὶ τὸ ἐκλεκτὸ κρασί σὰν ξυρισμένο.

Οἱ σύντροφοί του δὲν τὰ μάντεψαν ὅλα αὐτά, δὲν τὰ ὑποπεύθηκαν. Ἐτρωγαν, ἀστειεύονταν, ὅμως ἐκεῖνος ἀπὸ μέσα του σιγομιλοῦσε:

— Συγγνώμη, φτωχὲ ἀδελφέ. Συγγνώμη γι' αὐτὸ πού σοῦ εἶπαν. Ὅχι ἐσύ, ἀλλὰ ἐγὼ ἔρχομαι στὴ θέση σου καὶ σὲ νοιώθω...

Ποῖός τὸ εἶδε αὐτὸ τὸ σιωπηλὸ δρᾶμα, ποῖός ἄκουσε αὐτὴ τὴν ἀγωνιώδη φωνὴ τῆς συγγνώμης;

Κανείς. Αὐτὴ εἶναι ἡ συγγνώμη πού τὴ ζητοῦμε ἀπὸ μέσα μας, μυστικά, ἱερά, ἀθόρυβα. Εἶναι ἡ συγγνώμη ἡ σ ι ω π η λ ἡ.

Ἄς ποῦμε πὼς εἶστε Διευθυντὴς ἢ προϊστάμενος κάπου. Κάποτε τυχαίνει νὰ εἶστε κατὰκοπος, ἐκνευρισμένος. Κάτι ἄστοχο πῆγε νὰ πεῖ ἕνας νεώτερος σὲ μιὰ σύσκεψη καὶ τὸν κόβετε:

— Αὐτὸ πού λέτε, δὲν εἶναι σοβαρό...

Κάτι τέτοιες φράσεις θεωροῦνται προσβλητικὲς σὲ μιὰ συνεδρίαση. Ἡ λέξη ἦταν ἄστοχη. Ἐπρεπε νὰ πῆτε ἀπλῶς ὅτι «δὲν ἔχετε δίκιο». Ὁ νεώτερος δὲ μίλησε, ἀλλὰ χωρὶς ἄλλο πληγώθηκε. Σεῖς τὸ καταλάβατε ἀμέσως τὸ λάθος σας. Ὅμως δὲν τὸ διορθώσατε τὴν ἴδια στιγμή. Χρειάζεται κουράγιο γιὰ νὰ τὸ ἐπανορθώσετε μπροστὰ σὲ τόσους ἄλλους, σεῖς ὁ προϊστάμενος, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ γρηγοράδα καὶ ἐτοιμότητα. Ἡ συζήτηση προχώρησε. Χά-

σατε τὸ λεωφορεῖο, τώρα πιά εἶναι ἀκόμη πιὸ δύσκολο νὰ γυρίσετε πρὸς τὰ πίσω, νὰ ὑπενθυμίσετε τὸ λάθος σας καὶ νὰ ζητήσετε συγγνώμη.

Τί νὰ κάμετε λοιπόν; Νὰ τὸν καλέσετε στὸ γραφεῖο σας ἰδιαιτέρως; Θὰ γίνεαι σίγουρα γνωστό, θὰ μεγαλοποιηθῆ, τὸ κύρος σας ἴσως θὰ κινδυνεύσει. Τώρα εἶναι κι' ἡ διοικητικὴ σκοπιμότητα ποὺ μπαίνει στὴ μέση. Ἔχετε εὐθύνες, ὅταν διοικήτε.

Ἔρχονται στὸ νοῦ σας λοιπόν καὶ τὰ συνήθως ἀνόητα παραγέλματα καὶ οἱ μάταιες συνταγές γιὰ τὴν «τέχνη τοῦ διοικεῖν»: «Ἡ σιωπὴ αὐξάνει τὸ κύρος τοῦ ἀρχηγοῦ, ἔγραφε ὁ Ντὲ Γκὼλ. Ἀκόμη κι' ὅταν λέμε τὸ πρόσταγμα «Προσοχὴ» αὐτὸ σημαίνει πάλι σιωπή!». Συνταγὴ ἀνειλικρινῆς, ἐγωῖστικὴ καὶ γεμάτη ὑπολογισμό.

—«Ὁ διοικῶν δὲν πρέπει ν' ἀνακαλεῖ τις ἀποφάσεις του», λέει ἄλλη ὁδηγία, ἐξ ἴσου ὑποδουλωμένη στὴ σκοπιμότητα.

—«Ἡ σταθερότης, ἔλεγε ὁ Ναπολέων, αὐτὴ καὶ μόνη ἐπιβάλλεται».

—«Ἡ ψυχρότης, εἶπε ἄλλος στρατηγός, εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀρετὴ τοῦ ἀρχηγοῦ».

Γιατί δὲν εἶπαν: ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ἀνθρωπιὰ εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀρετὴ τοῦ ἀρχηγοῦ; Δὲν τὸ εἶπαν, γιατί πῆραν τὸν ἀρχηγὸ ἀπὸ τὴν δυσάρεστη μόνο ὄψη του: τοῦ θηριοδασματοῦ. Κι' ὅμως εἶναι μιὰ ἀλήθεια καταπληκτικὴ. Γιατί μόνο μιὰ φορὰ ἂν ἀντιληφθοῦν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ὁ ἀρχηγὸς δὲν εἶναι εἰλικρινῆς, ὅτι εἶπε ψέμματα, ὅτι ἔκρυψε σκόπιμα κάτι, ὅτι δὲν ἔχει ἀνθρώπινη συμπόνοια, τότε, νομίζω, τελείωσε, κανεὶς πιά δὲν τὸν σέβεται οὔτε τὸν ἀγαπᾷ σὰν ἀρχηγό. Ἀδιάφορο ἂν ὑποτάσσονται ὅπως σὲ θηριοδασμαστή. Αὐτὸ δὲν λέγεται κύρος, εἶναι ἄλλο πράγμα. Ἐγὼ ἂν ἀντιληφθοῦν τὴν ἀνθρωπιὰ του, θὰ τὸν σεβασθοῦν πραγματικά, θὰ τὸν ἀγαπήσουν σὰν ἀρχηγό, καὶ τότε θάναι πολὺ περισσότερο πραγματικὸς ἀρχηγός, τουλάχιστο γιὰ τοὺς καλοῦς. Ὅσο γιὰ τοὺς κακοῦς, ποὺ θέβανα δὲ λείπουν, ἡ στάση τους ὡς κάτι μὴ ὀμαλό, δὲν ἀποτελεῖ κρίσιμο στοιχεῖο.

Σκέπτεσθε λοιπόν αὐτὲς τις ἀνόητες συνταγές ποὺ δὲν προρίζονται γιὰ εἰλικρινεῖς ἄνθρώπους, ἀλλὰ γιὰ φιλόδοξους καὶ γιὰ πολιτικούς ποὺ ἔχουν τὴ μαγία νὰ διοικοῦν καὶ ποὺ ἔχουν τὸ μόνιμο συμπλεγματικὸ φόβο μήπως τοὺς δεῖ ὁ κόσμος στὴ φυσικὴ, τὴν ἀληθινὴ τους ποιότητα. Καὶ δὲν ἀποφασίζετε νὰ ἐπανορθώ-

σετε τὴν προσβλητικὴν φράσιν πού εἶπατε στὸν κατώτερό σας. Δεῖ-
λία, ὑπολογισμός, περιφρούρηση τοῦ κύρους σας; Ὅμως σὰς θασα-
νίζει πολὺ αὐτὴ ἢ σκέψη.

Φεύγετε, καὶ παίρνετε μαζί σας τὴν τύψη σας, στὸ σπίτι σας
τὸ βράδυ, τὴν ὥρα τοῦ ἡσυχου στοχασμοῦ καὶ τῆς ἀνασκόπησης
τῆς ἡμέρας. Μετανοεῖτε, σκέπτεσθε, ψιθυρίζετε ἀπὸ μέσα σας:

«Νέε μου φίλε, ἴσως σέ πλήγωσα. Συγχώρεσέ με, ξέχασέ το».

Συγγνώμη πονεμένη, εἰλικρινής, πού ὅμως κανεὶς δὲν τὴν
ἄκουσε. Μετράτε τίς ὥρες, ὡς αὔριο τὸ πρωτὶ, νὰ τὸν δῆτε, νὰ τὸ κα-
νονίσετε τὸ ζήτημα. Ὅμως τ' ἄλλο πρωτὶ, ὅταν φθάνετε στὸ γρα-
φεῖο, ἡ ὥρα εἶναι ἤδη περασμένη, ἔρχονται ἄλλες ἐπείγουσες ἔγ-
νοιες, πάει πιά ἡ συγγνώμη, ξεχάστηκε.

Καὶ οἱ ἄλλοι, πού δὲν ὑποπεύονται πόσο ἔχετε θασανισθῆ,
θὰ λένε χωρὶς ἄλλο:

—Τὸν πλήγωσε καὶ δὲν αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ τοῦ ζη-
τήσει συγγνώμη, νὰ τοῦ πεῖ ἓνα καλὸ λόγο. Κρίμα, καὶ φαινόταν
εὐαίσθητος ἄνθρωπος.

Σεῖς ὅμως τοῦ ἔχετε ζητήσει πολλές φορές συγγνώμη ἀπὸ μέ-
σα σας. Μόνο ὅτι, ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ἀνεξήγητο δισταγμὸ, δὲν περά-
σατε τὸ φράγμα, δὲν ἐξωτερικεύσατε τὰ αἰσθήματά σας. Ἀκριβῶς
ὅμως γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐξιλειωθήκατε, δὲν ἀθωωθήκατε, δὲ βρήκατε
τὴ γαλήνη. Γιατί, ὅπως εἶπαμε, δὲν ἀρκεῖ ἡ ἐνδόμυχη, ἡ σιωπηλὴ
συγγνώμη, γιὰ νὰ ξαναγίνει κανεὶς ἀθῶος καὶ δίκαιος.

Κι' ὅμως, ἂν καὶ δὲν ἀρκεῖ, εἶναι κι' αὐτὸ κάτι σπουδαῖο. Ση-
μαίνει ὅτι ἐξακολουθεῖ ὁ ἀγώνας, ὅτι πορεύεσθε πάντα πρὸς τὴ δι-
καίωση. Κι' ἡ πορεία αὐτὴ, γιὰ μιὰ πιὸ δίκαιη στάση, γιὰ μιὰ τε-
λειοποίηση, δὲν τελειώνει, δὲν πρέπει νὰ τελειώνει ποτὲ στὴν πο-
νεμένη πορεία τοῦ ἀνθρώπου.

MIX. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀκαδημαϊκός

Ποιμαντικά Θέματα**Η «ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΓΑΝΑΚΤΗΣΙΣ»**

Ἡ ἀγανάκτησις εἶναι, ὡς γνωστόν, μία ἔντονος θυμική διέγερσις. Μία ψυχολογική ἀντίδρασις, ἡ ὁποία ἔχει συνήθως χαρακτηριστικὰ ἐπιθετικόν. Ἐκεῖνος ποῦ ἀγανακτεῖ, ἀντιῶρᾷ εἰς μίαν δυσκολίαν, εἰς ἓνα ἐμπόδιον ἢ κάποιαν «ἀντίστασιν».

Ὅπως κάθε ψυχολογική ἀντίδρασις τοῦ εἶδους τούτου, ἡ ἀγανάκτησις δὲν συναντᾶται πάντοτε εἰς ἓνα ὠρισμένον βαθμὸν ἐντάσεως. Ἡ ἐξάρτησις τῆς ἀγανακτήσεως ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων (ἀτομικῶν) ψυχικῶν προϋποθέσεων καὶ ὄρων ἐκάστης προσωπικότητος, παρουσιάζει αὐτὴν ἐκάστοτε εἰς διάφορον βαθμὸν ἐντάσεως ἀλλὰ καὶ π ο ι ὅ τ η τ ο ς. Τὴν τελευταίαν κυρίως ιδιότητα προβάλλει ζωηρῶς ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐκδηλουμένη ἀγανάκτησις ἐναντίον τῆς «ποιμαντικῆς» ἀντιδράσεως τῶν μαθητῶν, οἱ ὅποιοι ἐκώλυον τὰ παιδία καὶ δὲν ἐπέτρεπον εἰς αὐτὰ νὰ πλησιάζουσαν τὸν Ἰησοῦν.

Ὡς ἀφηγεῖται ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος, «ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς», ὅτι «οἱ μαθηταὶ ἐπετίμων» τοὺς γονεῖς, οἱ ὅποιοι «προσέφερον αὐτῷ παιδία», «ἡ γ α ν ἄ κ τ η σ ε καὶ εἶπεν αὐτοῖς...» (10,13-14). Ἐκ τῶν ἐν συνεχείᾳ ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ λόγων τοῦ Ἰησοῦ δὲν φαίνεται νὰ ἐκφράζεται ἡ ἀγανάκτησις Του εἰς λόγους ὑψηλοῦ τόνου ἢ δυναμικᾶς ἐνεργείας. Εἰς τὴν ὅλην συμπεριφορὰν τοῦ Ἰησοῦ, κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, παραμένει ἡ ἀγανάκτησις ὡς μία ψυχολογική ἀντίδρασις ἀνευ ἄλλων ἰδιαιτέρων ἐκφραστικῶν τοῦ θυμικοῦ χαρακτήρος τῆς στοιχείων. Οὔτε χειρονομεῖ οὔτε χρησιμοποιοῖ ὁ Κύριος λόγους ἀγενεῖς. Ἀπλῶς ἡ θυμική Του κατάστασις εἶναι διεγερμένη, ἐντὸς ὅμως τῶν συνήθων ὄρων τῆς εὐγενοῦς καὶ πλήρους ἀγάπης συμπεριφορᾶς του.

Ἡ ψυχολογική αὐτὴ ἀντίδρασις τοῦ Κυρίου, ἡ σημειουμένη ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὡς ἀγανάκτησις, ἔχει διὰ τὸν ποιμένα ἰδιαιτέραν σημασίαν. Διότι εἶναι ἀληθές ὅτι συνήθως παρεισφύρει σοβαρὰ παρεξήγησις μεταξύ τῶν σχετικῶν σκέψεων ποῦ ἀφοροῦν εἰς τὴν ἐπὶ μέρος καὶ καθόλου συμπεριφορὰν τοῦ ποιμένου.

Βεβαίως ὁ ποιμὴν δὲν πρέπει νὰ ἀγανακτῇ κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν ἱερατικῶν καὶ συμβουλευτικῶν ἢ διοικητικῶν του καθηκόντων. Ὁ ὑψηλὸς τόνος τῆς φωνῆς, ἡ ἔντονος θυμική ἀντίδρασις, αἱ βίαιαι χειρονομίαι καὶ κάθε ἄλλη σχετικὴ ἐπιθετικὴ συμπεριφορὰ δὲν ἑναρμονίζεται πρὸς τὸ ὅλον ἦθος τῆς ἱερατικῆς προσωπικότητος.

Ἡ π ο ι ο τ η ς αὐτῆς τῆς ἀγανακτήσεως δὲν συμβιδάζεται μὲ τὸ ὅλον ἔργον τῆς ποιμαντικῆς διακονίας. Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἠγανάκτησε μὲ τὸν τρόπον αὐτόν. Διότι, ὡς εἶναι φυσικόν, ὁ τρόπος αὐτὸς εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν θὰ ἦτο ἐνηρμονισμένος πρὸς τὴν ὅλην προσωπικότητα τοῦ εἰπόντος· «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ» (Ματθ. 11,29).

Ἐκεῖνο ἐν τούτοις τὸ ὁποῖον ὀφείλει κανεὶς νὰ προσέξῃ κυρίως εἶναι τὸ ποιμαντικὸν βάθος τῆς θυμικῆς διεγέρσεως τοῦ Κυρίου. Οὗτος ἠγανάκτησε προκειμένου νὰ ἀσκήσῃ ποιμαντικὸν ἔργον. Ἡ ἀγανάκτησις Του ἀποβαίνει, κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, τὸ πνευματικὸν δυναμικὸν τῆς ποιμαντικῆς του διακονίας. Διὰ τοῦ δυναμικοῦ τούτου· α) κάμπτεται τὴν πρὸς τὰ παιδιά «ἀντιδραστικὴν» ποιμαντικὴν διακονίαν τῶν μαθητῶν καὶ τοὺς διδάσκει ἀναλόγως· β) ἐξουδετερώνει ἀποφασιστικῶς τὴν δημιουργηθεῖσαν ἀπογοήτευσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδίων καὶ τῶν προσφερόντων αὐτὰ καὶ γ) δημιουργεῖ τοὺς καταλλήλους ψυχολογικοὺς ὄρους ἀποδοχῆς καὶ κατανοήσεως, ἐκ μέρους τῶν παρόντων καὶ ἀκουόντων, μιᾶς μεγάλης σωτηριολογικῆς ἀρχῆς· «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἐὰν μὴ δέξῃται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν» (στ. 15).

Μήπως λοιπὸν πρέπει καὶ ὁ ποιμὴν νὰ γνωρίζῃ νὰ ἀγανακτῇ ἐποικοδομητικῶς; Μήπως ἡ θυμικὴ διεγερσις, ἡ δηλουμένη διὰ τῆς λέξεως «ἀγανάκτησις», ἀποτελεῖ ἢ πρέπει νὰ ἀποτελῇ πνευματικὸν δυναμικὸν ποιμαντικῆς διακονίας;

Αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα πρέπει νὰ ὑποβάλλουν εἰς ἑαυτοὺς ὄχι μόνον οἱ ποιμένες, οἱ ὅποιοι ἀγανακτοῦν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐκτονωθοῦν ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δὲν ἀγανακτοῦν ἐποικοδομητικῶς τὴν κατάλληλον στιγμὴν. Διότι, ὡς ἐλέχθη, δὲν ὑπάρχει μόνον πρόβλημα ποιότητος, εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ποιμένου, ἀλλὰ καὶ πρόβλημα παρεξηγήσεως, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀγανάκτησιν. Ἡ ἀγανάκτησις θεωρεῖται πολλάκις ὡς ἁμαρτία «ἐκ τῶν προτέρων» καὶ διὰ τοῦτο εἰς πολλὰς περιπτώσεις ποιμαντικῆς διακονίας κυριαρχοῦν ἡ νυχέλεια, ἡ ἀδράνεια καὶ ἡ ποιμαντικὴ χλιαρότης (Ἄποκ. 3,16)!

Τὸ γεγονός τοῦτο δεικνύει ὅτι ἡ «ποιμαντικὴ ἀγανάκτησις» δὲν πρέπει νὰ κατανοῆται ὡς ἀδυναμία ἀλλ' ὡς ἰδιότυπος ἔκφρασις πνευματικῆς δυνάμεως. Ἄλλ' ὅπωςδήποτε ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ἰκανότητα τοῦ ποιμένου νὰ ἀγανακτῇ ἐποικοδομητικῶς. Νὰ ἀγανακτῇ καὶ νὰ μὴ ἁμαρτάνῃ, ἀλλὰ νὰ ποιμαίνῃ Θεοφιλῶς!

ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΜΕΛΩΔΟΣ
 ΚΑΙ ΑΓΙΟΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ *

Οἶκος β'.

Ὁ συνειδὸς ἐπιστήμων,
 ὡς ὁ Κύριος ἔφησε,
 Παντελεήμων σὺ κληθήσῃ
 ἐλεεῖ τὰ σύμπαντα, ὡς μαθητὴς
 τοῦ Χριστοῦ ὁ φερώνυμος.
 Οὗτος οὖν ὁ φαινότατος
 πόθεν ἦν ἐξερευνήσωμεν,
 τὸ ἐν ποίᾳ πατρίδι γεγένηται,
 τίνες οἱ τούτου γεννήτορες,
 τὸ σέβας τὸ πρὶν, τὴν ἐπιστροφὴν
 ἀμφοτέρων εἰς Θεόν,
 τὴν αἰδιμον στοργὴν
 ἐν τοῖς ἄθλοις τῶν ἀγώνων
 τοῦ βοῶντος· «Σῶσον ἡμᾶς Ἀγιε».

Τοῦ παρόντος οἴκου, οἱ μὲν πέντε πρῶτοι στίχοι ἀποτελοῦν συνέχειαν τοῦ περιεχομένου τοῦ α' οἴκου, οἱ δὲ ὑπόλοιποι (6-14) παρέχουν ἓνα πλήρη, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἀναλυτικὸν πίνακα τῶν περιεχομένων καὶ τῶν θεμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα πρόκειται ν' ἀσχοληθῇ ὁ ποιητὴς εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ ὕμνου. Δὲν ἔχουν μεγάλην λογοτεχνικὴν ἀξίαν καὶ ἡ ἔγνοιά των εἶναι φανερά καὶ εἰς τὴν πρώτην ἐπαφήν μας μὲ τὸν ὕμνον, δι' ὃ καὶ παραλείπομεν τὴν ἀνάλυσιν των· ἐξερευνήσωμεν, λέγει, πόθεν ἦτο ὁ φαινότατος μάρτυς, ποῖα πατρίδι γεγένηται, τίνες οἱ γεννήτορες, τὸ πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς των θρήσκευμα, τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς Θεόν, καὶ τὴν αἰδιμον στοργὴν τοῦ μάρτυρος εἰς τοὺς ἀγῶνας - ἀθλήματα καὶ τὰς μεγάλας νίκας του εἰς αὐτά.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 486 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19 τεύχους.

Θὰ ἠθέλαμεν ὅμως νὰ κάμωμεν μίαν παρατήρησιν ἐπὶ τῶν πρώτων στίχων τοῦ οἴκου (α' - ε') καὶ ἰδιαιτέρως ἐπὶ τοῦ στ. δ'. Καὶ γνωρίζομεν καλῶς μετὰ πόσης προσοχῆς, συνέσεως καὶ φειδοῦς πρέπει νὰ ἐπιφέρωμεν διορθώσεις — ἔστω καὶ ἐλαχίστας ἢ ἀσημάντους κατὰ τὴν σημασίαν — εἰς τοιαύτας περιπτώσεις. Ἄλλ' ἐκφράζομεν, ὡς εἶπομεν, τὴν ἀποφίν μας. Ὁ Πατριμακὸς Κῶδιξ 212, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκδίδεται ὁ ὕμνος τοῦ Ρωμανοῦ, ὑπὸ τῆς κ. Κυριακάκης - Κομίνης, μᾶς παραδίδει τὸ κείμενον ὡς ἐξῆς:

ὁ συνειὸς ἐπιστήμων,
ὡς ὁ Κύριος ἔφησε,
Παντελεήμων σὸ κληθήσῃ
ἐ λ ε ε ἰ ν ἰὰ σύμπαντα, ὡς μαθητῆς
τοῦ Χριστοῦ ὁ φερώνυμος.

Νομίζομεν ὅτι τὸ ἐ λ ε ε ἰ ν (τοῦ στ. ε') ὀφείλεται εἰς ἀντιγραφικὸν σφάλμα — ἐκ παρανοήσεως ἢ ἀπροσεξίας — καὶ ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῆ εἰς ἐ λ ε ε ἰ. Καὶ ἰδοὺ διατί. Εἶπομεν προηγουμένως, ὅτι τὸ περιεχόμενον τῶν στίχων αὐτῶν εἶναι συνέχεια τοῦ περιεχομένου τοῦ πρώτου οἴκου:

πυχῶν γὰρ καὶ σωμάτων, ἀγαπητοί,
τὴν θεραπείαν παρέχει.

Παρεμβάλλεται μετὰ, τὸ «σπουδάσωμεν οὖν πιστοὶ ἀδελφοί», διὰ νὰ τεθῆ κατόπιν τὸ ἐφύμνιον καὶ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ συνέχεια εἰς τὸν 6' οἶκον:

ὁ συνειὸς ἐπιστήμων κ.τ.λ.

Οἱ στίχοι 6' καὶ 7' ἀποτελοῦν ἰδίαν καὶ χωριστὴν ἔννοιαν τῆς δευτερευούσης αἰτιολογικῆς προτάσεως «ὡς ὁ Κύριος ἔφησε». Ἐὰν θέσωμεν ἐντὸς εἰσαγωγικῶν τοὺς λόγους τοῦ Κυ-

1. Πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν ὀδηγεῖ καὶ ὁ Corsinius Κῶδιξ, ὅστις παραδίδει (κατὰ τὸν Pitra) τὸν στίχον καὶ ἐ λ ε ε ἰ (βλ. Ὑμνοί, τ. Α', σελ. 250, apparatus criticus).

ρίου, —μεταξὺ δ' αὐτῶν καὶ τὸ «ἐλεεῖν τὰ σὺμπαντα»—
ἔχομεν πέντε στίχους χωρὶς κύριον ρῆμα ἢ πλήρες νόημα, ὅποτε πα-
ρατηροῦμεν οὐχὶ ἀπλοῦν σολοικισμὸν, ἀλλ' ἐννοιολογικὸν χάος, ἵστα-
ται δὲ μετέωρον τό,

...ὡς μαθητῆς
τοῦ Χριστοῦ ὁ φερώνυμος

ὡς καὶ τὸ πρῶτον, ὁ συνειτὸς ἐπισιτήμων, πρᾶγμα δυσε-
ξήγητον διὰ τὴν ἁρμονικὴν ποίησιν τοῦ Ρωμανοῦ. Διότι καὶ τὰ
συναξάρια παραδίδουν ὡς λόγον τοῦ Κυρίου «ἀντὶ Παντο-
λέοντος Παντελεήμων κληθήσῃ» καὶ ἡ συνέ-
χεια τοῦ λόγου (τέλος α', β' καὶ γ' οἴκοι) ἔχει τὴν σύνταξιν εἰς
γ' πρόσωπον, πρὸς τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζομεν, τί ἐμποδίζει νὰ συμ-
φωνῇ καὶ τὸ ἐλεεῖ. Ἄλλωστε οὐδὲν ἐπιχείρημα ἔχομεν ὑπὲρ
τοῦ ἐλεεῖν, ἐκτὸς τῆς γραφῆς του —ἐσφαλμένης πιθανώτατα—
εἰς τὸν κώδικα καὶ ἄνευ κόμματος εἰς τὸ κληθήσῃ. Ἐὰν
ὁμως διορθώσωμεν τὸ ἐλεεῖν εἰς ἐλεεῖ —προσφυσέστερον
εἰς τὸ γενικὸν ὕφος τῶν στίχων— θὰ ἔχωμεν:

ὁ συνειτὸς ἐπισιτήμων,
ὡς ὁ Κύριος ἔφησε,
«Παντελεήμων σὺ κληθήσῃ»,
ἐλεεῖ τὰ σὺμπαντα, ὡς μαθητῆς
τοῦ Χριστοῦ ὁ φερώνυμος.
Οὗτος οὖν ὁ φαινότατος κ.τ.λ.,

ὅποτε αἴρονται πᾶσαι αἱ ἐρμηνευτικαὶ δυσχέρειαι καὶ ἀνωμαλίας
τοῦ ὕφους. Τὴν μουσικὴν ἢ μετρικὴν οὐδόλως ἐνοχλεῖ ἡ διορθώσις,
διότι καὶ ὅταν ὑπάρχη καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχη τὸ ν, ἡ μακρότης (ἀν
καὶ εὐρισκόμεθα εἰς τὴν περίοδον τῆς ρυθμοτονικῆς ποιήσεως) τῆς
συλλαβῆς καὶ ὁ τόνος μένουσιν ἀμετάβλητα.

(Συνεχίζεται.)

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Η ΠΟΛΥΩΝΥΜΟΣ ΚΟΡΗ

ΑΝΘΟΣ — ΚΡΙΝΟΝ

Εἰς ὄλους μας εἶναι γνωστή ἡ ὠραιότης, ἡ καθαρότης καὶ ἡ εὐωδία τοῦ κρίνου. Εἰς τοὺς ὕμνους τῆς Ὁρθοδοξίας μας ἡ Παναγία καλεῖται ἀγνή, ἄμωμος, πανάμωμος καὶ πανάσπιλος. Ἦτο ἐπόμενονον νὰ ὀνομασθῆ καὶ κρίνον καὶ ἄνθος διὰ τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν πνευματικὴν τῆς εὐωδίας. Ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος τὰ ἄνθη καὶ ἰδιαιτέρως τὰ κρίνα. Τὰ εὐρίσκομεν ἐν χρήσει εἰς ὄλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς, ἀπ' ἀρχαιοτάτων αἰῶνων μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Ἦτο λίαν ἐπιτυχὴς ἡ ἀλληγορία εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἀγνῆς Παρθένου. Ἔχει ὅλα τὰ προτερήματα τοῦ ἄνθους καὶ τοῦ κρίνου ἢ πανεύμορφη Παναγία. Ἀκόμη δέ, ὑπερέχει τούτων. Δὲν συγκρίνεται τὸ κάλλος καὶ ἡ ὠραιότης τῆς Πανάγνου μὲ τὸ κάλλος καὶ τὴν ὠραιότητα ὄλων τῶν ἀνθέων τῆς γῆς. Ἄνθος καὶ κρίνον αἰώνιον, θεῖον, ἀθάνατον. «Χαῖρε τὸ ἄνθος τῆς ἀφθαρσίας· χαῖρε τὸ στέφος τῆς ἐγκρατείας» φάλλομεν εἰς τοὺς Χαιρετισμοὺς. Ἄνθος ἀφθαρτον, αἰώνιον. Πόθος ὅπως ὅποτε καταλαμβάνει, ὅσους ἀκούουν ἢ ψάλλουν τὸν ὕμνον τοῦτον, νὰ ἀφθαρτοποιηθοῦν, νὰ ὀδηγηθοῦν εἰς τὴν αἰωνιότητα. Θὰ τὸ ἐπιτύχουν ὅσοι ὕμνοῦν τὴν Παναγίαν μὲ πίστιν καὶ πόθον, τὸ ἀφθαρτον καὶ ἀμάραντον τοῦτο ἄνθος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡδύπνοον κρίνον. «Χαῖρε ἡδύπνοον κρίνον, Δέσποινα, πιστοὺς εὐωδιάζον· θυμίαμα εὖσσημον μύρον πολύτιμον»⁷³. Κρίνον πνέον γλυκύτητα πνευματικὴν, εὐωδιασμένον κρίνον. Αἰσθάνεται δὲ τὴν εὐωδίαν του, ὁ πιστὸς καὶ ἀπλοῦς εἰς τὴν καρδίαν, ὁ ταπεινός, ὁ ἥρεμος. Οὗτος αἰσθάνεται τέρψιν καὶ εὐφροσύνην, ὄχι ἐγκόσμιον, ἀλλὰ οὐράνιον, ἀγγελικὴν. Ἡ εὐωδία τοῦ κρίνου - Παναγίας εἰσερχομένη εἰς τὰ κατάβαθα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀναξωγογεῖ αὐτὴν καὶ τὴν κάμνει νὰ ποθήσῃ τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ ἀπείρως περισσότερον παρ' ὅσον ποθεῖ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ. Πλούσιον τὸ ἄρωμα τῆς φύσεως τὴν ἀνοιξίν. Δὲν ὑπάρχει ὁμοῦς σύγκρισις ὕλικῆς ὠραιότητος καὶ εὐωδίας, πρὸς πνευματικὴν. Ἡ πρώτη παρέχει προσωρινὴν ἱκανοποίησιν. Ἐν ὅσῳ δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται εἰς τὴν φύσιν τὴν ἀνοιξίν, αἰσθάνεται τὴν χαρὰν καὶ τὴν γλυκύτητά τῆς. Ὅταν εὐρεθῆ μακρὰν τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ, τότε πλεον χάνεται μαζὶ καὶ ἡ χαρὰ αὐτῆ, παύει καὶ ἡ φυσικὴ εὐωδία. Ἡ πνευματικὴ

73. Χαιρετισμοί, ὠδὴ α'.

ζῆμως χαρὰ καὶ ἡ εὐωδία, τὴν ὁποίαν παρέχει τὸ οὐράνιον κρίνον - Παναγία, δὲν τελειώνουν ποτέ, οἷονδῆποτε φυσικὸν περιβάλλον καὶ ἂν ἀλλάξῃ ὁ πιστός, οἷανδῆποτε ἐργασίαν ἢ κατοικίαν. Ἐ-
χων πάντοτε, ὁ πιστός, ἐνώπιόν του τὸ ὠραιότατον αὐτὸ κρίνον, τὸ ἀγνὸν καὶ πανάσπιλον⁷⁴, ἐνισχύεται ἔτι περισσότερον εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ ἡ χαρὰ του ἐπαυξάνει. Ἐνῶ ἐργάζεται ἀκό-
μη εἰς τὰ ὑπόγεια τῶν Ἀθηνῶν, ἐκεῖ δηλαδή ὅπου ἀέρας καθαρὸς δὲν ὑπάρχει, οὔτε ἄνθος δροσερόν, οὔτε πράσινον φύλλωμα, νοιώ-
θει ἐντός του καὶ γύρω ἀπὸ αὐτὸν χαρὰν καὶ πνευματικὴν εὐω-
δίαν. Θεωρεῖται ὁ τόπος οὗτος Παράδεισος. Πῶς ὄχι ἀφοῦ ἔχη
πρὸ ὀφθαλμῶν του, ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν, αὐτὸν τοῦτον τὸν μυστικὸν
καὶ εὐώδη Παράδεισον; «Μυστικῶς εἶ, Θεοτόκε, Παράδεισος, ἀ-
γεωργήτως βλαστήσασα Χριστόν, ὕψ' οὗ τὸ τοῦ Σταυροῦ ζωηφό-
ρον ἐν γῆ πεφυτούργηται δένδρον...»⁷⁵ καί: «...ὁ χαριτόπνους ἀ-
ληθῶς καὶ εὐώδης Παράδεισος, ἡ ἐλπίς τῶν Χριστιανῶν»⁷⁶.

Κρίνον ἡδύπνοον καὶ καθαρώτατον· «Σὲ μόνην τῶν ἀκανθῶν
ἐν μέσῳ εὐράμενος ὡς καθαρώτατον κρίνον καὶ κοιλάδων ἄνθος,
ὦ Θεομήτορ, ὁ Νυμφίος ὁ νοητός ἐν σοὶ κατεσκήνωσεν»⁷⁷. Ἐν μέ-
σῳ τῶν ἀκανθῶν· τοὔτέστιν μέσα εἰς τὴν ἀνομίαν καὶ τὴν γενι-
κὴν ἀκαταστασίαν εὐρέθη κρίνον καὶ ἄνθος καθαρώτατον, ἐντός
τοῦ ὁποίου κατεσκήνωσεν ὁ Νυμφίος Χριστός. Ὑπάρχουν καὶ σή-
μερον ἀκανθαι, ζιζάνια εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν. Ἀλλὰ με-
ταξὺ τῶν ἀκανθῶν αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ ἄνθη, ἀγναὶ ψυχαί, ἀμό-
λυντοι ἀπὸ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὸν θόρβορον τοῦ κόσμου. Στῶμεν
καλῶς ἀναγνώστα! Ἦτο καλή, καθαρὰ ὡς ἄνθος καὶ τὸ κρίνον
ἢ Παναγία, διὸ καὶ ὁ Κύριος τὴν ἔκαμε Μητέρα του. Ἡμεῖς ποῦ
ἀνήκομεν; Ἄν εἰς τὴν παράταξιν τῶν ζιζανίων, τῶν κακῶν ἀν-
θρώπων, μὴ ἀναμένωμεν βοήθειαν ἀπὸ τὸν Θεόν. Μᾶς περιμένουν
ἀντιθέτως δυστυχίαι, πόνοι, θάνατα. Ἄν ἀνήκομεν εἰς τὴν πα-
ράταξιν τῶν καλῶν νὰ περιμένωμεν μυρίας βοηθείας, ἴσως δὲ καὶ
ἐκπλήξεις, θαύματα. Διότι αὐτὸ τὸ ὁποῖον συνέδη μετὰ τὴν Πανα-
γίαν, εἶναι ὄχι ἄπλως θαῦμα, ἀλλὰ τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων· «Ὡς
κρίνον ἀναμέσον ἐκλάμπουσαν τῶν ἀκανθῶν εὐρών ὁ Νυμφίος σε,
Παρθενομήτορ, ἡγάπησε»⁷⁸. Τὴν ἡγάπησε, διότι εἶχε νοῦν καὶ

74. Φεβρ., 10.

75. Καταβ. Αδγ., ὠδὴ θ'.

76. Δεκ. 6, γ'.

77. Νοεμ. 15, ε' καὶ Σεπτ. 15, ΣΤ'.

78. Νοεμ. 12, ε'.

καρδίαν ἐστραμμένην πρὸς τὰ ἄνω, τὰ οὐράνια. Κάθε ἀγαθὴ ψυχὴ πρέπει νὰ στραφῆ πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ κυβερνηθῆ ἀπὸ αὐτὸν καὶ μόνον. Τότε ἡ χάρις τοῦ θὰ πλημμυρίσῃ ἐντός της καὶ ἡ εὐωδία τοῦ θὰ τὴν συνοδεύῃ παντοῦ καὶ πάντοτε. Πότε; Ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ζῆ μετ' ἀγνότητα σώματος καὶ ψυχῆς. Ἐλαμψεν ἐν μέσῳ διεφθαρμένου, ἀνόμου κόσμου, διὰ τοῦ παρθενικοῦ της βίου ἡ Παναγία· «Ἐφάνης καθαρότητι (ὡς πρὸς τὴν καθαρότητα, τὴν ἀγνότητα), ὡσεὶ (ὡσάν) κρίνον, Δέσποινα, τῶν ἀκανθῶν ἐκλάμψασα λαμπηδόσι (μετ' τὸ φῶς) τῆς Παρθενίας σου ἐν μέσῳ, Θεοτόκε πανσεβάσμιε»⁷⁹.

Καλεῖται ἀκόμη ἡ Παναγία, κρίνον εὐωδέστατον καὶ ἄνθος ὠραιότατον· «Μόνην καθαρὰν ὁ καθαρὸς σε Νυμφίος ὁ νοητὸς εὐρών, Πανάμωμε, κρίνον εὐωδέστατον, ἄνθος ὠραιότατον καὶ φωτοφόρον θάλαμον νύμφην προσήκατο· διό σε τὴν Παρθένον ὑμνοῦμεν καὶ ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας»⁸⁰. Τὴν ὑμνοῦμεν καὶ ὡς τηλαυγές κρίνον· «Ὅλην σε περιστεράν τελείαν καὶ πάγκαλον καὶ τηλαυγές εὐρών κρίνον καὶ κοιλάδων ἄνθος, ὦ Θεομήτορ, ὁ Νυμφίος ὁ νοητὸς ἐν σοὶ κατεσκήνωσεν»⁸¹. Κρίνον τὸ ὅποιον λάμπει ἀπὸ μακρὰν, κοιλάδων ἄνθος καὶ μυστικὸν ἄνθος· «Σήμερον ἐκ ρίζης τοῦ Δαυὶδ βασιλικὴ πορφυρὶς ἐκπλαστήσασα τοῦ Ἰησοῦ θλαστάνειν ἀπάρχεται τὸ ἄνθος τὸ μυστικόν, ἐν ᾧ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξήνθησεν ὁ σώζων τὰς ψυχὰς ἡμῶν»⁸².

(Συνεχίζεται.)

ΑΡΙΣΤ. ΠΑΥΛΟΥ

79. Ὁκτ. 28, γ'.

80. Ἰουν. 2, η'.

81. Ἰουλ. 9, ΣΤ'.

82. Δεκ. 9 — ἐσπέρας.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Λόγω μεγάλης ἐλλείψεως χάρτου, εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως παύσωμεν χορηγοῦντες παντὸς εἶδους ἀνάτυπα ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Περιοδικοῖς ἄρθρων, πλὴν τῶν ἐν τῇ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» δημοσιευομένων ἐπιστημονικῶν μελετῶν, εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων θὰ δίδωμεν ἑκατὸν (100) καὶ μόνον ἀνάτυπα. Συγχρόνως εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὅπως περιορίσωμεν μέχρι τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὀρίου τὰς σελίδας τῶν Περιοδικῶν μας.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΙΩΒ

Κεφ. κοτ', 1 - 3: «Υπολαβὼν δὲ Ἰὼβ λέγει· τίني πρόσκεισαι ἢ τίني μέλλεις βοηθεῖν; Πότερον, οὐκ ᾧ πολλὴ ἰσχὺς καὶ ᾧ βραχίων κραταιός ἐστιν; Τίني συμβεβούλευσαι; Οὐκ ᾧ πᾶσα σοφία; Τίني ἐπακολούθησεις; Οὐκ ᾧ μεγίστη δύναμις;».

Παίρνει τὸν ὕμνο ἀπὸ τὰ κείλη τοῦ φίλου του Βαλδάδ ὁ Ἰὼβ καὶ τὸν συνεχίζει.

Καλὰ κάνεις, Βαλδάδ, πηγαίνοντας μὲ τὸ μέρος τοῦ Ὑψίστου. Αὐτὸς εἶναι ὁ Δυνατός. Αὐτὸς ἔχει χέρι κραταιό, ἀνίκητο. Ὅποιος τοῦ μένει πιστός, λίγα προσφέρει, πολλὰ ὠφελείται. Μήπως καὶ ἐγὼ δὲν κάνω τὸ ἴδιο; Εἶδες τὸν αἰνὸ μου. Δὲν τὸν ἔχει ἀνάγκη. Ἀλλὰ πῶς νὰ συγκρατήσω τὴν ὕμνωδιά μου, ἀκόμη καὶ ὅταν δέχομαι πλήγματα ἐκ μέρους τῆς Θείας Πρόνοιας;

Δύναμη παίρνουμε ἐμεῖς οἱ οὐτιδανοί, τὰ ταπεινὰ καὶ ἀσήμενα πλάσματά του, ὅταν δοξάζουμε τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ. «Ἐν πέτρᾳ με τῆς πίστεως στερεώσας, ἐπλάτυνε τὸ στόμα μου ἐπ' ἐχθρούς μου», τοὺς ἐχθρούς μου πὸ εἶναι οἱ σατανοκίνητοι λογισμοὶ τῆς ἀμφιβολίας.

Ὅντως. Ἡ θεία λατρεία φαίνεται νὰ εἶναι μὰ προσφορὰ δική μας. Στὴν πραγματικότητα, εἶναι ἀπολαβὴ μας. Ἐμεῖς πλουταίνουμε ἀπὸ τὴ χλιδὴ τῆς θείας Χάρης. Ἄς θυμηθοῦμε τὸν στίχο τοῦ Κλωντέλ: «Κύριε, μᾶς μιλάς μὲ τὰ λόγια πὸ σου λέμε».

Δὲν προσθέτουμε τίποτε στὴν ἀπέραντὴ σου μεγαλωσύνη μὲ τὴν προσευχή μας. Σὺ καὶ μ' αὐτὴν προσθέτεις σ' ἐμᾶς. Ὑφαίνεις, μὲ τὰ ἄνθη τῆς ὕμνωδίας, στολὴ ἀθάνατης δόξας γιὰ τὸν καθένα. Σὺ, «ὁ δοτὴρ παντὸς ἀγαθοῦ». Ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς.

Θέλει κανείς νὰ εἶναι ἀπόλυτα βέβαιος πὼς φρονεῖ ἄριστα; Πὼς κρίνει σωστὰ καὶ ἄψογα; Πὼς δὲν πέφτει σὲ πλάνη; Ἄς ἐμπιστευθῆ τὸ νοῦ του στὴ θεία σοφία. Ἄς κἀνη ἡγίνοχο τῶν στοχασμῶν του τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Θέλει νὰ βαδίζῃ ἄτρωτος ἀπὸ κάθε ἐπιβουλή τοῦ Πονηροῦ; Νὰ μὴν ἐκτίθεται στὰ πυρωμένα βέλη του ἢ καί, ἂν τὸν βροῦν, νὰ μὴν τὸν λαβύσουν; Ἄς ἀκολουθῆ τὸν παντοδύναμο Κύριο.

Δὲν ἔχει καμμιά σημασία ἂν δὲν τὸν βλέπουν τὰ σωματικά μάτια. Εἶναι ὁρατὸς ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς, μέσα στοῦ φῶς τῆς πίστεως. Αὐτὴ ἡ δεύτερη ὄραση παρέχει βεβαιότητα πολὺ πρὸ ἀτράνταχτη ἀπ' ὅτι ἡ πρώτη.

Οἱ Μάρτυρες ἔβλεπαν μὲ τὰ σωματικά μάτια τὰ ξίφη καὶ τὶς ἀναμμένες οὐράς. Ἄλλὰ αὐτὸ τὸ θέαμα καθόλου δὲν τοὺς πτοῦσε. Γιατί, συνάμα, μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς, θεωροῦσαν τὸν ἀθλοθέτη Κύριο καὶ τὰ ἀμάραντα στεφάνια. Καὶ αὐτὸ τὸ θέαμα ἦταν πρὸ ἀληθινὸ ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἡ χαρὰ ποὺ τοὺς ἔδινε, ξεπερνοῦσε σὲ πειθῶ τῆ φρίκη ποὺ ζητοῦσε νὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ ἢ ὄψῃ τῶν φυσικῶν ἀλγηδόνων καὶ τοῦ σωματικοῦ θανάτου.

Καὶ ξεπήγαζε ἀπὸ μέσα τους ἡ περήφανη ἡχὴ τῶν λόγων, ποὺ ἀνάβρυσαν ἀπὸ τὰ στόματα τῶν Μακκαβαίων παιδῶν: «Τί μέλλεις, ὦ τύραννε; Ἐτοιμοὶ γάρ ἐσμεν ἀποθνήσκειν ἢ παραβαίνειν τὰς πατρίους ἡμῶν ἐντολάς... Ἡμεῖς οἱ νέοι τὰς βασάνους τῶν σῶν ἀναγκῶν ὑπερορῶμεν... Μὴ νομίσης ἡμᾶς βλάπτειν βασανίζων» (Δ' Μακκ. θ' 1, 6, 7). Τί ἀναβάλλεις, τύραννε; Ἐτοιμοὶ εἴμαστε νὰ πεθάνουμε παρὰ νὰ παραβοῦμε τὴν πάτρια θρησκεία μας... Ἐμεῖς τὰ παλλικάρπουλα, περιφρονοῦμε τοὺς βασανισμοὺς ποὺ μὲ βία ἐπιβάλλεις... Μὴ σοῦ περάσῃ ἡ ἰδέα πὼς βασανίζοντάς μας θὰ μᾶς βλάψῃς.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ*

Ἄλλα καὶ μέσα στὴν λειτουργικὴ τάξι τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἔχουν εἰσαχθῆ, σὲ μεταγενεστέρα πάντως ἐποχῇ, καὶ στοιχεῖα ποὺ ἐξαιροῦν τὴν σπουδαιότητα καὶ τὸν συμβολισμό αὐτόν. Ἦδη στὴν προηγουμένη ἀπάντησι εἶδαμε τὸν εἰρμό «Χιτῶνά μοι παράσχου φωτεινόν...», ποὺ τόσο εὐστοχα διακοσμεῖ τὴν ἐπίδοσι τοῦ ἐμφωτίου ἐνδύματος, καὶ τὸ νόημά του. Ὁ πιστὸς ὁμοιοῦται διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ ὡς πρὸς τὴν περιβολή· ἐκεῖνος ἀναβάλλεται τὸ φῶς ὡς ἱμάτιον· στὸν πιστὸ χορηγεῖ τὸν λευκὸ φωτεινὸ χιτῶνα, τὴν «φωτοειδή» ἐσθῆτα, ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ ὁ Ψ. Δι ο γ υ σ ι ο ς Ἄ ρ ε ο π ι α γ ῖ τ η ς (Περὶ Ἐκκλ. Ἱεραρχίας Β' 8). Στὰ σημερινά μας εὐχολόγια ὁ ἱερεὺς ἐνδύοντας τὸν γεοφώτιστο μὲ τὸν λευκὸ χιτῶνα λέγει· «Ἐνδύεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) χιτῶνα δικαιοσύνης εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς...». Ἡ σωστὴ γραφὴ ποὺ μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ χειρόγραφα δὲν εἶναι «χιτῶνα δικαιοσύνης», ἀλλὰ «χιτῶνα εὐφροσύνης» (κατὰ τὸ Ἡσαίου ξα' 10) ἢ «χιτῶνα ἀγαλλιᾶσεως» ἢ «χιτῶνα εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιᾶσεως» ἢ «χιτῶνα ἀφθαρσίας» (κωδ. Ἀθηνῶν 665, 848, 664, Μ. Λαύρας 88 κ.ἄ.). Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἀποδίδουν ἀκριβῶς τὸν συμβολισμό ποὺ δίδουν στὸν λευκὸ χιτῶνα οἱ πατέρες. Ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλους κώδικας τὴν περιβολὴ τοῦ χιτῶνος ἀκολουθοῦσε καὶ εἰδικὴ προσφώνησις, ποὺ ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητά του· «Δάθε στολήν λαμπράν καὶ ἄμωμον, ἣν προσκομίσεις δίχα ρύπου πρὸ τοῦ δῆματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἕξεις ζωὴν αἰώνιον» (κωδ. Κουτλουμ. 341, Σινᾶ 966) ἢ συνώδευαν τὴν ἐπίδοσί του μὲ τὴν φράσι τοῦ Ἡσαίου (ξα' 10) «Ἀγαλλιᾶσθω ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, ἐνέδυσε γάρ με ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης περιέθηκέ μοι» (Ἀθηνῶν 664), ποὺ ἀναφέρει, καθὼς εἶδαμε, καὶ ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων.

Ἐπιμείναμε πολὺ στὴν ἔννοια τοῦ λευκοῦ ἐμφωτίου χιτῶνος, ἀφοῦ τονίσαμε τὴν παγχριστιανικὴ του χρήσι, γιὰ νὰ φανῆ πόσο ἀναπολόγητοι εἴμαστε μπροστὰ στὴν παράδοσί μας. Δὲν ἀποκλείσαμε τὴν ὑπαρξί ἐπαινετῶν παραδειγμάτων, ποὺ τηροῦν τὴν παράδοσι τοῦ λευκοῦ ἐνδύματος. Ἀλλὰ ἂν πολὺ συχνὰ βλέπωμε

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 496 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19 τεύχους.

νεοφωτίστους νὰ ντύνονται μετὰ τὸ βάπτισμά των μὲ ποικίλων χρωμάτων ρούχα καὶ ἂν τείνη νὰ χαθῆ ἡ παναρχαία παράδοσις τοῦ λευκοῦ ἐμφωτίου, γι' αὐτὸ σὲ ἐσχάτῃ ἀνάλυσι δὲν φταίει ὁ ἀκατήχητος λαὸς μας. Ἡ εὐθύνη βαρύνει τοὺς πνευματικούς καθοδηγητάς του, ποὺ δὲν τὸν διαφωτίζουν γιὰ τὸ ὑψηλὸ νόημα τῶν ἱερῶν συμβόλων.

Ἄλλὰ πῶς θὰ διδάξουν στοὺς πιστοὺς οἱ Αἰδουσιμώτατοι ἱερεῖς νὰ ντύνουν τὰ νεοφώτιστα παιδιά των οἱ γονεῖς μὲ λευκὰ ἐνδύματα, ἂν οἱ ἴδιοι κατὰ τὸ ἅγιο βάπτισμα ἀντὶ νὰ φοροῦν λευκὰ ἄμφια, ὅπως τὸ ἀπαιτεῖ ἡ παράδοσις καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις, φοροῦν ὅποιο χρῶμα τοὺς βρεθεῖ πρόχειρο; Οἱ ἱερεῖς, κατὰ τίς διατάξεις τῶν χειρογράφων ποὺ ἐπεδίωσαν καὶ στὰ ἔντυπα Εὐχολόγια, γιὰ νὰ τελέσουν τὸ ἅγιο βάπτισμα «ἀλλάσσουν λευκὴν στολὴν» καὶ κατὰ τίς παλαιότερες διατάξεις καὶ «στιχάριον ἄσπρον» ἀκόμη δὲ καὶ «ὑποδήματα λευκὰ» (κώδ. Πάτριου 266, Ἰαθηνῶν 662). Ἔτσι οἱ ἴδιοι οἱ ἱερεῖς μὲ τὸ χρῶμα τῆς ἀμφιέσεώς των ἀποτελοῦσαν τὸ σύμβολο τοῦ «ἀνανεωθέντος κόσμου» στὸν ὅποιον διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος μεταγόνται οἱ πιστοὶ (Θ ε ο δ ὠ ρ ο υ Μ ο φ ο υ ε σ τ ῖ α ς, Κατήχησις ΙΔ', 14).

Ἐρχόμεστε τώρα στὴν ἀπάντησι στὴν πρώτη ἐρώτησι. Οἱ ἐνήλικοι νεοφώτιστοι, σύμφωνα πρὸς ὅσα γράψαμε, ἐνδύονται μετὰ τὸ βάπτισμα λευκὰ ἐνδύματα, τὸν «ἐμφώτιο» δηλαδὴ χιτῶνα, γιὰ τὸν ὅποιο μιλήσαμε ἀνωτέρω. Ἡ παράδοσις αὐτοῦ πρέπει ἀσφαλῶς νὰ γίνῃ, ὅχι ἐπιτροχάδην ὅπως γίνεται συνήθως στὰ νήπια, ἀλλὰ κατὰ ἓνα τρόπο ἀντάξιον πρὸς τὴν θεολογικὴ σπουδαιότητα καὶ τὸν συμβολισμό τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, ἀφοῦ λεχθῆ καθαρὰ καὶ μὲ ἔμφασι ἡ σχετικὴ φράσις ποὺ συνοδεύει τὴν ἐπίδοσί του («Ἐνδύεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ...») — γιὰτι ὅχι καὶ ἡ παραδοσιακὴ προσφώνησις «Λάβε στολὴν λαμπρὰν καὶ ἄμωμον...» — καὶ ἐπακολουθήσῃ ἡ πανηγυρικὴ φαλμψοδία τοῦ «Χιτῶνά μοι παράσχου φωτεινόν...» κατὰ τὴν ἔνδυσι. Τὸ ἐμφώτιο ἐνδυμα εἶχε τὴν μορφή καὶ τὸ σχῆμα τοῦ χιτῶνος ἢ τῆς ἐσθῆτος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γι' αὐτὸ καὶ ὠνομάζετο «ἐμφώτιος χιτῶν» ἢ «ἐμφώτιος ἐσθῆς». Ἦταν κάτι σὰν τὸ ἱερατικὸ στιχάριον. Ἡ λειτουργικὴ ἀπαιτήσις ἦταν ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀπαραιτήτως λευκὸ. Ὑστερα ἀλλάξε ἡ ἐνδυματολογία. Ὁ Συμεὼν Θεσσαλονίκης ἐγνώριζε ὅτι τὸ «ἀναβόλιον» ἢ τὸ «ἐμφώτιον» ἦταν παλαιότερα κοσμικὸ ἐνδυμα («καὶ ἐνδυμα πρότερον ἦν». Διάλογος, κεφ. 68). Ἀπ' αὐτὰ ποὺ γράφει φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴ του δὲν ἦταν πιά σὲ κοσμικὴ χρῆσι τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ ἐνδύματος, διετηρεῖτο ὅμως ἐκ παραδόσεως κατὰ τὸ βάπτισμα. Καὶ πάλι ὅμως, ἐν σχέσει μὲ τὴν σημερινὴ ριζικὴ ἀλ-

λαγή τοῦ τρόπου τῆς ἐνδυμασίας, ἡ διαφορὰ πρὸς τὰ κοσμικὰ ἐνδύματα δὲν πρέπει νὰ ἦταν μεγάλη. Σήμερα ἄλλως ἔχουν τὰ πράγματα. Νομίζω πὼς τὸ πιὸ σωστὸ ἐν προκειμένῳ θὰ εἶναι νὰ κρατηθῆ ὁ νοῦς καὶ ὁ συμβολισμὸς τῆς παλαιᾶς πράξεως καὶ ὄχι ἡ ἐξωτερικὴ μορφή. Τὸ ἐμφώτειο ἔνδυμα σήμερα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ ἐν χρήσει στὴν καθ' ἡμέραν ζωὴ, μόνο πού θὰ εἶναι λευκό. Ἔτσι ἀκριβῶς τονίζεται, ἕπως καὶ στὴν παλαιὰ ἐποχὴ, ὅτι ὁ χριστιανὸς δὲν μεταβάλλεται σὲ ἀπόκοσμο καὶ ἀλλόκοτο παλλαϊκὸ ὑποκείμενο, ἀλλὰ ἀλλοιοῦται μέσα στὸν σύγχρονο κόσμον ὡς ὁ σύγχρονος πραγματικὸς ἄνθρωπος τὴν ἀπαστράπτουσα ἀλλοίωσι τῆς καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς.

(Συνεχίζεται)

Φ.

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Ὁμ. Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἀγίου Ἰγνατίου Ἐπιστολαί. Α' Πρὸς Ἐφεσίους. (Σχόλια). — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὔαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὰ Λειτουργικὰ στοιχεῖα τῆς «Ἀποστολικῆς Παραδόσεως» τοῦ Ἰππολύτου (ΙΑ'). — **Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου**, Ἡμερολόγιον Κηρύγματος (Ὀκτώβριος). — **Μιχ. Στασινοπούλου**, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ὑπερφάνεια καὶ Συγγνώμη ἢ ὁ Στρατηγὸς καὶ ὁ Στρατιώτης. — **Ι. Κ.**, Ἡ «Ποιμαντικὴ ἀγανάκτησις». — **Π. Β. Πάσχου**, Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς καὶ Ἅγιος Παντελεήμων. — **Ἄριστ. Παύλου**, Ἡ Πολυώνυμος Κόρη. (Ἄνθος—Κρίνον). — **Βασ. Μουστάκη**, Ἀπὸ τὸ Βιβλίον τοῦ Ἰώβ. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.